

Úkoly Sboru dobrovolných hasičů na vesnici při jednodenních a vícedenních povodních

Natálie Janoušková

Bakalářská práce
2014

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení
Ústav krizového řízení
akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Natálie Janoušková**
Osobní číslo: **L11251**
Studijní program: **B3909 Procesní inženýrství**
Studijní obor: **Ovládání rizik**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Úkoly Sboru dobrovolných hasičů na vesnicích při
jednodenních a vícedenních povodních**

Zásady pro vypracování:

1. Vymezit pojmy mimořádná událost, povodeň
2. Charakterizovat složky integrovaného záchranného systému České republiky
3. Charakterizovat Sbor dobrovolných hasičů obce
4. Definovat úkoly Sboru dobrovolných hasičů při povodni

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

[1] ŠENOVSKÝ, Michal, Vilém ADAMEC a Zdeněk HANUŠKA. Integrovaný záchranný systém: management záchranných prací. 1.vyd.Ostrava:Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2005,157 s. ISBN 80-866-3465-5.

[2] Vyhláška Ministerstva vnitra č.247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany ze dne 22. června 2001.

[3] SMETANA, Marek a Dana KRATOCHVÍLOVÁ. Integrovaný záchranný systém a jeho složky. 1.vyd.Ostrava:Ostravská univerzita Ostravě, Zdravotně sociální fakulta,2007,134s. ISBN 978-807-3686-375.

Další odborná literatura dle doporučení vedoucího bakalářské práce.

Vedoucí bakalářské práce:

JUDr. Jaromír Maňásek

Ústav ochrany obyvatelstva

Datum zadání bakalářské práce:

21. února 2014

Termín odevzdání bakalářské práce:

9. května 2014

V Uherském Hradišti dne 21. února 2014

prof. PhDr. Ivo Barteček, CSc.
děkan

doc. PhDr. Ferdinand Mazal, CSc.
ředitel ústavu

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v archivu Fakulty logistiky a krizového řízení Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval/a samostatně a použitou literaturu jsem citoval/a. V případě publikace výsledků budu uveden/a jako spoluautor/ka
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Uherském Hradišti dne 1.5.2014

.....
podpis studenta/ky

ABSTRAKT

Tématem bakalářské práce jsou úkoly jednotek sboru dobrovolných hasičů obce, které vyplývají z činností potřebných při mimořádných událostech, především při povodních. Povodně jsou hrozbou pro lidi a všechny živé organismy. Nelze se před nimi nikam ukrýt, nikam uniknout. V úvodní teoretické části se zabývám obecnou charakteristikou vybraných pojmů mimořádných událostí, základní charakteristikou integrovaného záchranného systému a charakteristikou jednotek sboru dobrovolných hasičů. V praktické části se zaměřuji na jednotlivé činnosti jednotek sboru dobrovolných hasičů při povodních a krátce se zmiňuji o přehledu zásahů jednotek sboru dobrovolných hasičů při mimořádných událostech v ČR.

Klíčová slova:

Povodeň, integrovaný záchranný systém, hasičský záchranný sbor, jednotka sboru dobrovolných hasičů.

ABSTRACT

The topic of this diploma thesis is description of work and fulfillment of tasks of voluntary fire brigade, connected with activities necessary during emergency events, mainly during floods. Floods are threat for people and all living organisms and it is not possible to hide or run from it. The theoretical part of the of the thesis deals with general characteristics of selected terminology of emergency situations, general characteristics of Integrated Rescue System and characteristics of voluntary fire brigade units. The practical part of the thesis is focused on particular activities of voluntary fire brigade units during floods and provides brief overview of actions of voluntary fire brigade units during emergency situations in the Czech Republic.

Key words:

Floods, flooding, integrated rescue system, fire brigade, firemen, voluntary fire brigade.

Poděkování, motto

Ráda bych touto cestou poděkovala všem, kteří mne podporovali a pomáhali mi při zpracování bakalářské práce. Zejména bych chtěla poděkovat JUDr. Jaromíru Maňáskovi z FLKŘ UTB v Uherském Hradišti za jeho odborné vedení, připomínky, cenné rady a ochotu spolupracovat. Též děkuji členům jednotek sboru dobrovolných hasičů obce Vikýřovice, členům HZS Uničov, kteří mi poskytli spoustu věcných informací, rad a poznatků z praxe, které mi byly nápomocny při vypracování praktické části práce. V neposlední řadě děkuji své rodině a příteli za jejich trpělivost a morální podporu.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 VYBRANÉ ZÁKLADNÍ POJMY	11
1.1 MIMOŘÁDNÁ UDÁLOST	11
1.1.1 Mimořádné události vyvolané civilizačními vlivy	11
1.1.2 Mimořádné události vyvolané přírodními vlivy.	12
1.2 ŽIVELNÍ POHROMA	12
1.3 POŽÁR	13
1.4 POVODEŇ	13
1.4.1 Druhy povodní	14
1.4.2 Stupně povodňové aktivity.....	16
1.4.3 Faktory ovlivňující vznik a průběh povodně	17
1.4.4 Orgány povodňové ochrany.....	17
1.4.5 Opatření k ochraně před povodněmi.....	18
2 INTEGROVANÝ ZÁCHRANNÝ SYSTÉM ČR	21
2.1.1 Komunikace v IZS	21
2.1.2 Dokumentace IZS	22
2.2 SLOŽKY INTEGROVANÉHO ZÁCHRANNÉHO SYSTÉMU	23
2.2.1 Hasičský záchranný sbor České republiky	24
2.2.2 Zdravotnická záchranná služba České republiky.....	26
2.2.3 Policie České republiky	29
2.2.4 Ostatní složky IZS.....	29
2.3 KOORDINACE SLOŽEK INTEGROVANÉHO ZÁCHRANNÉHO SYSTÉMU.....	31
3 JEDNOTKY POŽÁRNÍ OCHRANY	34
3.1 DRUHY JEDNOTEK PO	34
3.2 OPERAČNÍ HODNOTA JEDNOTEK PO	35
3.3 KATEGORIE JEDNOTEK POŽÁRNÍ OCHRANY.....	35
II PRAKTICKÁ ČÁST	37
4 JEDNOTKA SBORU DOBROVOLNÝCH HASIČŮ OBCE	38
4.1 ZŘÍZENÍ JEDNOTKY SDH OBCE.....	38
4.2 FINANCOVÁNÍ VYBAVENÍ JEDNOTEK SDH OBCE	39
4.3 ČLENOVÉ JSDH OBCE.....	39
4.3.1 Velitel jednotky SDH obce	39
4.3.2 Velitel družstva	40
4.3.3 Strojník.....	40
5 JEDNOTKA SBORU DOBROVOLNÝCH HASIČŮ OBCE	

VIKÝŘOVICE.....	42
5.1 TECHNIKA A VĚCNÉ PROSTŘEDKY.....	42
5.2 ÚKOLY A ČINNOSTI ČLENŮ JEDNOTKY SDH OBCE.....	44
5.2.1 Technická pomoc při odstraňování následků mimořádných událostí.....	45
5.2.2 Protipovodňová ochrana v obci.....	46
5.2.3 Pomoc při pátrání a vyhledávání osob.....	46
5.2.4 První pomoc.....	46
5.2.5 Podíl na označování oblastí s výskytem nebezpečných látek.....	46
5.2.6 Podíl na dekontaminaci obyvatel nebo majetku.....	47
5.2.7 Podíl na humanitární pomoci obyvatelstvu.....	47
5.2.8 Úkoly při jednodenních povodních.....	47
5.2.9 Varování a informování obyvatelstva.....	49
5.2.10 Evakuace obyvatel.....	50
5.2.11 Nouzové přežití obyvatelstva.....	53
5.2.12 Hlásná a hlídková povodňová služba.....	54
5.2.13 Povodňové zabezpečovací práce.....	54
5.2.14 Povodňové záchranné práce.....	55
5.2.15 Povodňové likvidační práce.....	56
6 STATISTIKA ROKU 2013.....	59
6.1 POČET UDÁLOSTÍ ROKU 2013.....	60
6.2 ZÁSAHY U JEDNOTLIVÝCH DRUHŮ UDÁLOSTÍ DLE DRUHU JPO.....	61
6.3 USMRCENÍ A ZRANĚNÍ HASIČI PŘI ZÁSAZÍCH.....	61
6.4 NEGATIVNÍ VLIVY U ZÁSAHŮ.....	62
6.5 SPOLUPRÁCE S OSTATNÍMI SLOŽKAMI IZS.....	63
ZÁVĚR.....	65
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	66
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	69
SEZNAM OBRÁZKŮ.....	70
SEZNAM TABULEK.....	71
SEZNAM PŘÍLOH.....	72

ÚVOD

Žijeme v 21. století, věda a technika kolem nás jde mílovými kroky kupředu, ale lidský život je stále tak vzácný, jako před 100 lety, či mnohem dříve. Právo na život, jeho ochranu, rovněž tak právo na ochranu majetku a zdraví je zakotveno v Listině základních práv a svobod. Ale kdo nám všechna tato práva pomáhá zajistit? Patří sem hasiči, záchranáři, lékaři, policisté. Každá z těchto profesí tvoří samostatný útvar, ale od roku 2001 spojili své síly dohromady pod hlavičkou Integrovaného záchranného systému.

Ve své práci bych se chtěla zaměřit zejména na práci a úkoly profesionálních i dobrovolných hasičů při povodních. Hasiči, obzvláště na vesnici, odkud i já sama pocházím, tvoří nedílnou součást společenského života. Nejen, že se věnují záchranným pracím a brigádami pomáhají své obci, ale též sdružují a podporují mládež při požárním sportu.

Cílem bakalářské práce je přiblížit práci jednotek sboru dobrovolných hasičů, které doplňují činnost profesionálních hasičských útvarů v rámci plnění úkolů požární ochrany a ochrany obyvatelstva při řešení krizových situací nebo mimořádných událostí, které vzniknou na daném území obce nebo města. Závěr by měl obsahovat shrnutí poznatků týkajících se práce sboru profesionálních i dobrovolných hasičů a jejich spolupráce a koordinace s ostatními složkami integrovaného záchranného systému.

Diplomová práce je rozdělena do šesti kapitol. První tři kapitoly patří do části teoretické. První kapitola se zabývá základními pojmy důležitými pro komplexní zpracování bakalářské práce, jako například mimořádná událost, havárie, živelní pohroma, požár, či povodeň. Druhá kapitola nahlíží na integrovaný záchranný systém, jako na celek. Třetí kapitola se zabývá jednotkami požární ochrany. Čtvrtá kapitola patří již do části praktické, týká se jednotky sboru dobrovolných hasičů obce. Pátá kapitola se zabývá jednotlivými činnostmi při povodních. Šestá kapitola obsahuje statistiku zásahů jednotek profesionálních i dobrovolných hasičů.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VYBRANÉ ZÁKLADNÍ POJMY

1.1 Mimořádná událost

Pojem mimořádná událost (dále jen MU) charakterizuje stav nebo událost v různých činnostech lidské společnosti, působící na nás a naše prostředí.

Dle zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému se mimořádnou událostí pro účely tohoto zákona rozumí:

„Mimořádnou událostí rozumíme škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací.“¹

Obecně lze tedy za mimořádnou událost považovat náhlou závažnou událost, která způsobila narušení stability systému s možným ohrožením jeho bezpečnosti nebo existence. Mimořádné události mívají obvykle negativní účinek. Působí zhoršení funkce systému, zastavení jeho činnosti a v krajním případě i jeho zánik. Existují však i kladné mimořádné události, jež mají na systém pozitivní vliv. I taková událost však může způsobit závažné problémy, neboť způsobí neplánované výkyvy v systému.

V podstatě dělíme mimořádné události podle toho, co zapříčinilo jejich vznik a jaký vliv mají na naši bezpečnost a existenci. [26]

1.1.1 Mimořádné události vyvolané civilizačními vlivy

Mimořádné události vyvolané činností člověka mohou mít charakter technogenní, sociální nebo ekonomický. V některých případech se prolínají společně s přírodními vlivy.

Do skupiny technogenních MU řadíme velké provozní a technologické havárie, havárie způsobené v infrastruktuře, únik nebezpečných chemických látek, rozsáhlé ropné havárie, dopravní havá-

¹ §2 Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů

rie, důlní neštěstí, mechanické a statické poruchy staveb a děl, narušení hrází vodních děl a mnohé další. Mezi sociogenní MU patří narušení dodávek ropy a ropných produktů, elektrické energie, plynu a tepla, dodávek potravin a pitné vody, dodávek léčiv a zdravotnického materiálu. Narušení funkčnosti informačních systémů a komunikačních vazeb, zhroucení ekonomiky státu, aktivity vnitřního a mezinárodního zločinu a terorismu, použití zbraní hromadného ničení a jiné. Zkrátka takové události, které jsou vyvolané úmyslným škodlivým působením, úmyslným vyvoláním přírodních katastrof nebo vyvolané působením člověka z nedbalosti. [26]

1.1.2 Mimořádné události vyvolané přírodními vlivy.

Přírodní (naturogenní) mimořádné události mohou být abiotické, způsobené neživou přírodou. Patří sem především přírodní požáry, povodně a záplavy, dlouhodobá sucha, zemětřesení a s ním spojená i sopečná a vulkanická činnost, půdní eroze a zemské sesuvy, sněhové kalamity, vichřice, větrné poryvy a víry, atmosférické výboje a další.

Do mimořádných biotických událostí, způsobených živou přírodou patří též rozsáhlé nákazy rostlin (epifytie), rozsáhlé nákazy zvířat (epizootie) nebo nákazy lidí (epidemie). Také přemnožení přírodních škůdců a rostlin, parazitů, rychlé vymírání druhů a genové a biologické manipulace patří do tohoto dělení MU. [26]

1.2 Živelní pohroma

Za živelní pohromu považujeme mimořádnou událost, která vznikla v důsledku škodlivého působení přírodních sil. Vzniká náhle, rychle a bez varování. Přináší obrovské škody na zdraví a lidských životech, na majetku a životním prostředí. Svým rozměrem postihuje pevninu, vodstvo i atmosféru. Živelní pohromy vznikají v důsledku pohybu hmot, příkladem toho mohou být zemětřesení o různých intenzitách, sesuvy půdy, požáry, dlouhotrvající sucha. Vznik povodní, mořských zátop nebo tsunami zapříčiňují fyzikální a chemické procesy vznikající v zemských hlubinách. Jedná se především o sopečnou činnost. Také atmosférické poruchy, mezi které řadíme bouře, orkány, cyklony nebo tornáda znamenají katastrofální následky. Živelní pohromy způsobují také druhotné účinky související s lidskou civilizací. Zemětřesení může zapříčinit vznik požárů, výbuchů plynu, protržení vodních děl, poškození infrastruktury. Sesuvy půdy ovlivňují stabilitu elektrického vedení, potrubí nebo vodovodu. Sopečné výbuchy způsobují otrávení pastvin, a tím

vyhubení dobytka a vznik hladomoru. Povodně a bouřky mají velký podíl na výpadku elektrické energie, otrávení zdrojů pitné vody nebo šíření nakažlivých chorob.

1.3 Požár

Požáry představují jeden z ničivých živlů, který má v přírodě katastrofální důsledky. Ročně způsobuje mnohamilionové škody na životním prostředí nebo majetku. Dokáže zničit zdraví i lidské životy. Pro účely požární ochrany je požár každé nežádoucí a nekontrolovatelné hoření, při kterém došlo nebo mohlo dojít k usmrcení nebo zranění osob, zvířat, ke škodám na majetku nebo životním prostředí. Vznik požáru většinou bývá druhotným účinkem jiných mimořádných událostí, nehod, havárií, technických poruch. Příčiny vzniku požárů jsou zpravidla pořád stejné. Především se jedná o neopatrnost kuřáků, zakládání ohně a vypalování porostů, a s tím spojená neopatrnost při manipulaci s otevřeným ohněm, nesprávná obsluha topidel, závady na komínech a kouřovodech. Požáry mohou také vzniknout působením přírodních vlivů, jako je úder blesku nebo vlivem sopečných erupcí.

Požáry dělíme podle jednotlivých kritérií, jež mají vliv na průběh požáru, záchranu životů nebo způsobu hašení do několika kategorií. Patří sem kategorie hořlavosti látek, jakým způsobem se požár šíří, jak velký má rozsah, jak dlouho trvá nebo zda je skrytý či otevřený. Nejznámější dělení je podle toho, v kterých místech požár vzniká. Jedná-li se o vznik v přírodě nebo v domácnosti. [26]

1.4 Povodeň

Tento právní termín je definován v zákoně č. 254/2001 Sb., o vodách a změně některých zákonů.

„Povodněmi se pro účely tohoto zákona rozumí přechodné výrazné zvýšení hladiny vodních toků nebo jiných povrchových vod, při kterém voda již zaplavuje území mimo koryta vodního toku a může způsobit škody. Povodní je i stav, kdy voda může způsobit tím, že z určitého území nemůže dočasně přirozeným způsobem odtékat nebo její odtok je nedostatečný, případně dochází k zaplavení území při soustředěném odtoku srážkových vod. Povodeň může být způsobena přírodními jevy, zejména táním, dešťovými srážkami nebo chodem ledů (přirozená povodeň), nebo jinými vlivy, zejména poruchou vodního díla, která

může vést až k jeho havárii (protržení) nebo nouzovým řešením krizové situace na vodním díle (zvláštní povodeň).²

Následky povodní bývají katastrofální. Způsobují značné škody na majetku, životním prostředí a v neposlední řadě na lidských životech.

Povodeň patří mezi přírodní jevy. Je způsobena převážně vylitím velkého množství vody v krajině mimo koryto vodního toku. Některé povodně vznikají pomalu a některé mohou vznikat během několika minut – jedná se o tzv. bleskové povodně. Mohou být lokální, kdy ovlivní pouze blízké okolí anebo velmi rozsáhlé, kdy se jedná o zalití vodou celého povodí. Bleskové povodně se vyskytují převážně na menších říčkách a potocích, protože jejich koryta jsou většinou mělká a úzká.

Povodeň můžeme definovat také jako přechodné stoupnutí hladiny vody vodního toku nad úroveň břehu, které je způsobeno náhlým zvýšením průtoku vody nebo zmenšením průtočnosti vody v korytě. Povodně nevznikají jen ve vnitrozemí. Velký počet povodní můžeme sledovat také v přímořských oblastech. Tento druh povodní vzniká vzedmutím hladiny oceánů a moří při následných otřesech půdy, při zemětřeseních.

Záplavu můžeme definovat jako zatopení části území při vystoupení vody z břehu. Může nastat vlivem rychlého tání sněhu, vlivem přívalových dešťů nebo protržením hráze vodního díla.

Záplavová oblast je část území podél vodních toků a děl, která bývá opakovaně zaplavována. Podle zkušeností a nařízení by se nemělo v záplavových oblastech stavět.

1.4.1 Druhy povodní

Na území České republiky se vyskytuje několik druhů povodní, které jsou vyvolány různými faktory, převážně však dlouhotrvajícími dešti nebo táním sněhu.

a) Přírozené povodně

² Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách

Přírozené povodně jsou způsobeny přírodními vlivy, zejména rychlým táním sněhové pokrývky. Často bývají v kombinaci s dešťovými srážkami nebo jsou způsobené ledovými zácpami na vodních tocích. Při povodních vzniklých v zimním období jsou zpravidla zasaženy podhorské vodní toky a větší toky v nížinách. Letní a podzimní povodně postihují všechny vodní toky na území zasaženém srážkami a to především na dolních tocích. Letní povodně vyvolané intenzivními srážkami či bleskové povodně způsobí zpravidla lokální zatopení. Velké množství srážek v kombinaci se špatným odtokem nebo nefungující kanalizací může napáchat značné škody na majetku kdekoliv.

Mohou být důsledkem toho, že voda nemůže z daného území samovolně odtéci anebo její odtok není dost rychlý. Za nebezpečí přírozené povodně se považují situace, hlavně při:

- dosažení směrodatného limitu vodního stavu nebo průtoku ve vodním toku a jeho stoupající tendenci,
- déle trvajících vydatných dešťových srážek nebo prognóze nebezpečí intenzivních dešťových srážek,
- očekávaných rychlých tání.

Základní příčinou vzniku povodní jsou tedy srážky a to v podobě dešťů nebo vody ve sněhu. Velikost povodně pak určuje množství srážek a jejich intenzita. Průběh povodně je ovlivněn okamžitými podmínkami, jako jsou intenzita zámru země, nasycenost půdy, stav vegetace půdy, úroveň stavu hladiny podzemní vody a jiné.

Podle rychlosti vzniku dělíme povodně:

- předvídatelné - především při větší sněhové pokrývce lze na jaře očekávat rychlý úbytek sněhu a vznik jarních lokálních povodní,
- nepředvídatelné - vznikají náhle po vydatných přivalových deštích, které mají krátký časový interval, jsou většinou doprovázeny silnými bouřkami a krupobitím. Mají velmi rychlý průběh a jsou specifikovány rychlým vzestupem vodní hladiny.

b) Zvláštní povodně

Vznikají zpravidla narušením stability vodního díla. Jsou způsobené umělými vlivy – jako je stavba nebo provoz vodního díla, narušení vzdouvajícího se tělesa na vodním díle. V podstatě vznikají

kají v důsledku technické závady nebo havárie, popřípadě živelné pohromy na vodním díle. Pro varovný a záchranný systém je nutné znát postupové rychlosti zvláštní povodně, vymezené území ohrožené zvláštní povodní. Musí být vypracovaná dokumentace průběhu povodně pod vodním dílem. [30]

1.4.2 Stupně povodňové aktivity

Rozsah opatření prováděných na ochranu před povodněmi se řídí mírou povodňového nebezpečí. Toto nebezpečí se vyjadřuje třemi stupni povodňové aktivity (dále jen SPA). Stupně povodňové aktivity jsou obvykle vázány na určité objektivně stanovené vodní stavy nebo průtoky v hlásném profilu vodního toku, popř. na mezní nebo kritickou hodnotu jiného jevu (denní úhrn srážek, hladina vody v nádrži, průsak nebo deformace hráze, vznik ledových nápěchů a barier, chod ledu apod.). Směrodatné stavy pro vyhlášení stupňů povodňové aktivity jsou obsaženy v povodňových plánech a spolu s nimi schvalovány povodňovými orgány. [30]

1. stupeň - bdělost (1. SPA)

Tento stupeň se nevyhlašuje. Nastává pouze při nebezpečí povodně a zaniká, pominou-li příčiny takového nebezpečí. Při tomto stupni se zvyšuje pozornost a hlídá se hladina vodního toku nebo jiného zdroje povodňového nebezpečí. Kontrolu stavu hladiny vodního toku zabezpečuje hlídková a hlásná služba. Stav bdělosti může také oznámit předpovědní povodňová služba ČHMÚ. Na vodních dílech nastává tento stav i při dosažení mezních hodnot sledovaných jevů a skutečností, které by z hlediska bezpečnosti díla nebo při zjištění mimořádných okolností mohly vést ke vzniku nebezpečí zvláštní povodně. [30]

2. stupeň - pohotovost (2. SPA)

V případě, kdy nebezpečí povodně přeroste ve skutečný stav povodně, příslušný povodňový orgán vyhlašuje (odvolává) druhý stupeň. Při tomto stupni nedochází k většímu rozlívání vody mimo vodní koryto. Celá situace se monitoruje a aktivují se další složky povodňové služby. Začínají se provádět opatření ke zmírnění průběhu povodně a začíná se se zabezpečovacími pracemi v souladu s povodňovým plánem. Druhý stupeň se vyhlašuje také při překročení mezních hodnot sledovaných jevů a skutečností na vodním díle z hlediska jeho bezpečnosti. Obyvatelstvo sleduje dění pomocí hromadných sdělovacích a informačních prostředků a provádí zabezpečování svých

objektů před případnou povodňovou vlnou pomocí pytlů s pískem, těsnících fólií, těsnících desek a jiných stavebních materiálů. [30]

3. stupeň - ohrožení (3. SPA)

Při bezprostředním nebezpečí nebo ohrožení života a zdraví nebo při vzniku větších škod vyhlašuje (odvolává) příslušný povodňový orgán třetí stupeň povodňové aktivity. Vyhlašuje se také při dosažení kritických hodnot sledovaných jevů a skutečností na vodním díle z hlediska jeho bezpečnosti současně se zahájením nouzových opatření. V případě nutnosti a potřeby se zahajují zabezpečovací a záchranné práce nebo evakuace. Obyvatelstvo by mělo mít připravené evakuační zavazadlo, přemístěné cenné předměty a nábytek ve vyšších patrech budovy, odpojené zdroje elektrického proudu, plynu a přívodu vody. [30]

1.4.3 Faktory ovlivňující vznik a průběh povodně

Průběh povodní je ovlivňován řadou faktorů. Například povodňovou vlnou. Ta je charakteristická tím, jak postupuje korytem toku a mění tvar, jak mění výšku kulminačního průtoku a velikostí objemu vody. Povodňová vlna se dělí na několik částí. Část, ve které povodňová vlna narůstá, nazýváme vzestupnou částí, tedy koncentrací. Ta je následována vrcholnou částí nazývanou kulminací a poté dochází k poklesu vodní hladiny, tedy části poklesovou.

Průběh povodně je také ovlivněn přírodními podmínkami, jako je morfologie terénu a toku, propustnost vrstev zemín nebo umístění ohrožené lokality. Faktory, které mají vliv na vznik a průběh povodní působí několik dnů, popřípadě týdnů, měsíců před vznikem samotné povodně. Mohou to být vydatné srážky trvalého nebo přivalového charakteru, rozdílná teplota vzduchu nebo rychlý úbytek sněhové pokrývky.

1.4.4 Orgány povodňové ochrany

Povodňové orgány tvoří nedílnou součást systému při řízení ochrany před povodněmi.

V období mimo povodeň ochranu před povodněmi zabezpečují:

- orgány obcí,
- obecní úřady s rozšířenou působností,

- krajské úřady,
- Ministerstvo životního prostředí,
- Ministerstvo vnitra ČR,
- Ministerstvo zemědělství ČR.

V období povodně činnost zabezpečují:

- povodňové komise obcí,
- povodňové komise obcí s rozšířenou působností,
- povodňové komise krajů,
- Ústřední povodňová komise. [26]

1.4.5 Opatření k ochraně před povodněmi

Povodně a bleskové přívalové deště doprovázejí lidský život od začátku jeho historie. Strašák v podobě povodní a záplav se opakuje při každých větších hrozících deštích. Převážná část obcí v naší republice byla zaplavena v posledních letech více než jednou a doslova paralyzovala život v obci a mimo ni na několik týdnů. Na základě dostupných informací z médií a statistik počet povodní každoročně stoupá. Největší katastrofální povodně zasáhly naše území v 19. století a od té doby se vyskytovaly pouze menší lokální povodně. S uplynutím delšího časového období mezi povodněmi samozřejmě lidská paměť a ostražitost slábla a důsledkem toho se začalo stavět a budovat v záplavových oblastech.

Nejničivější povodeň zažila Česká republika v roce 1997, kdy byla zasažena celá Morava a část východních Čech. Přišla nečekaně a doslova paralyzovala půl republiky. Další ničivá povodeň zasáhla v roce 2002 jižní, střední a severní Čechy.

Důležitým krokem k ochraně před povodněmi je zavádění preventivních opatření. Vytýčení (návrh) záplavových území, která mohou být při výskytu přirozené povodně zaplavena vodou je v kompetenci příslušného správce vodního toku nebo díla. Rozsah návrhu stanoví příslušný vodoprávní úřad. Ten také stanoví aktivní zónu záplavového území podle nebezpečnosti povodňových průtoků. V této zóně se nesmí umísťovat, povolovat nebo provádět stavby, které slouží k jinému účelu, než jsou opatření na ochranu před povodněmi, jako jsou různé terénní úpravy

pro odvod odpadních a srážkových vod. Součástí prevence bývají kontroly vodních toků a děl, kterými se zjišťují různé závady, které by mohly zvýšit nebezpečí povodně nebo její škodlivé následky. Povodňové orgány mohou vyzvat vlastníka pozemku nebo stavby k odstranění překážek, které mohou způsobit zhoršení odtoku vody nebo ucpání koryta toku.

Při nebezpečí povodně se aktivuje předpovědní a hlásná povodňová služba. Informuje povodňové orgány o možnosti vzniku povodně a jejím dalším vývoji. Udává charakter a vývoj povodně, monitoruje velikost srážek a stav vody ve vodních dílech. Tato služba je zajišťována především Českým hydrometeorologickým ústavem (dále jen ČHMU), který také vydává výstražné informace.

Hlídková povodňová služba předává informace povodňovým orgánům pro varování obyvatelstva před očekávanou povodní a o vývoji situace na vodním toku.

Včasná a rychlá informace o stavu povodni je důležitá zejména při přípravě opatření na zmírnění následků mimořádné události. Přihlíží se také na účinnost a dopad již přijatých opatření, která byla zavedena při předešlých povodních.

Velký vliv na vznik povodní má změna klimatu a podmínek, které negativně působí na vodní koloběh. Schopnost kontrolovat a odklonit přívalovou vodu do určité oblasti má velký vliv na rozsah škod, které povodně způsobují. Rychlá a pružná reakce je při živelných katastrofách zcela nezbytná. Protipovodňová opatření slouží především k eliminaci povodní a záplav. Cílem je minimalizovat škody, které povodně způsobí. Co nejrychleji odvést vodu ze zastavěných území a odklonit ji mimo obydlená území, kde způsobí menší rozsah škod.

Člověk do jisté míry může ovlivnit průběh povodní postavením protipovodňových opatření, jako jsou různé mobilní protipovodňové systémy (dále jen MPS). MPS jsou využívány z důvodu jednoduchosti a nenáročnosti na čas. Jsou cenově dostupné, dají se snadno smontovat, demontovat nebo přemístit jinam. Výhodou je vysoká odolnost proti nárazu a jejich spojením se vytvoří plocha protipovodňové bariéry požadovaných rozměrů. MPS se využívá především k ochraně obyvatelstva, historických památek, k zamezení zničení důležitých provozů nebo k ochraně před únikem nebezpečných látek. Jako příklad lze uvést hrazení plněná vodou, bariéry z ohýbaných profilů, vaková hrazení a mnoho dalších.

Mezi nejpoužívanější opatření řadíme:

Klasické pytle s pískem – používají se pytle tkané z juty nebo hustě tkaných umělých vláken, protože dobře drží tvar a jsou rychle k dispozici. [1]

Tandemové pytle – pomocí pytlů se vytvoří ochranná dvoukomorová hráz, která se staví podobně jako cihlová zeď. Postavená hráz je účinnější a méně propustná. [1]

Pryžotextilní vaky – slouží k zadržení nebo usměrnění záplavové vody. Jednotlivé díly se spojí na potřebnou ochrannou délku a napustí se vodou. Lze je snadno a rychle přemístit do ohrožených oblastí. Výhodou je vysoká operativnost, rychlá montáž a demontáž a vysoká životnost. [1]

Dvoukomorové bariéry plněné vodou – jedná se o systém, který se podle povodňové situace plní vodou.

Protipovodňové stěny – slouží k zabezpečení toků proti přímému rozliti z koryta, používají se k ochraně lidských obydlí, objektů s chemickými nebezpečnými látkami, vzácných památek. [1]

Mobilním hrazením lze vytvořit různě dlouhou stěnu schopnou zadržet povodňovou vlnu.

Protipovodňová stěna je tvořena pevnou částí, která má zabudované základy a mobilním hrazením, které je často umístěné na pevnou zeď. Hrazení může být z různého materiálu, jako jsou hliníkové profily, plastové moduly nebo skleněné zábrany.

Materiál na výrobu hrazení musí splňovat určitá kritéria, například odolnost vůči chemickým látkám, mechanická odolnost proti poškození, tepelná odolnost, možnost opakovaného použití nebo dlouhodobá skladovatelnost. Instalace hrazení musí být jednoduchá a rychlá. Výhodou by měla být nízká hmotnost a možnost změnit výšku stavby hrazení.³ Jejich využití mívá zpravidla dlouhodobý charakter.

³ JURÁŇ, Marek a Jiří MATĚJKA. *Mobilní protipovodňové systémy*. Vyd. 1. Praha: MV - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2010, 151 s. ISBN 9788086640624.

2 INTEGROVANÝ ZÁCHRANNÝ SYSTÉM ČR

Integrovaný záchranný systém (dále jen IZS) je určen především pro koordinaci záchranných a likvidačních prací při mimořádných událostech, haváriích nebo živelních katastrofách. Vznikl z potřeby každodenní činnosti záchranářů, kdy bylo nutno zorganizovat společnou činnost všech, kteří mohou svými silami a prostředky nebo kompetencemi přispět k provedení záchrany osob, hospodářských zvířat, majetku nebo životního prostředí. Složky IZS existovaly již dříve a zasahovaly při mimořádných událostech, avšak jejich činnost nebyla centrálně koordinována, protože každá ze složek měla jinou pracovní náplň a řídila se jiným pravomocemi. V současné době se vyvíjí tlak na spolupráci a koordinaci činností, které jsou nutné vykonat při MU. Jedná se o efektivně propojený systém spolupráce a koordinace činností složek, orgánů státní správy a samosprávy, fyzických a právnických osob při společném provádění záchranných a likvidačních prací. IZS se neustále vyvíjí a zdokonaluje.

2.1.1 Komunikace v IZS

V krizovém řízení hraje komunikace mezi jednotlivými složkami IZS, krizovým štábem, veřejností a ostatními subjekty jednu z nejdůležitějších rolí. Čím více budou jednotlivé subjekty na komunikaci v krizové situaci připraveni, tím rychleji a efektivněji bude řízení v krizové situaci probíhat. Ke krizové komunikaci dochází nejen při vzniku samotné události, ale také je nezbytné takovou situaci předvídat a být na ni dostatečně připraven. Forma krizové situace může být verbální i neverbální, veřejná, skupinová nebo masová.

Předmětem krizové situace je sdělování informací mezi orgány a prvky systému krizového řízení, veřejností, médiím, odborníkům, orgánům činným v trestním řízení, zaměstnancům firmy, rodinným příslušníkům ostatním osobám, kterých se mimořádná událost nějakým způsobem dotýká.

Hlavním cílem krizové komunikace je sdělování, předávání správných, plnohodnotných a důvěryhodných informací.

Obrázek 1: OPIS HZS kraje v Ostravě

2.1.2 Dokumentace IZS

Základním právním dokumentem pro oblast ochrany obyvatelstva je zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Každý systém, každá spolupráce se musí řídit danými pravidly a směrnici. Také spolupráce složek IZS musí být jednoznačně určena, koordinována a dodržována. Jinak by nastal zmatek, chaos a záchranné práce by se mohly stát pracemi nedostačujícími a neřízenými. [26]

Vyhláška MV č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech integrovaného záchranného systému ve znění vyhlášky MV č. 429/2003 (dále jen vyhláška o IZS) se mimo jiné zabývá koordinací záchranných a likvidačních prací, činností operačních středisek IZS a dokumentací IZS.

Dokumentaci IZS tvoří:

1. Typové činnosti.
2. Havarijní plán krajů a vnější havarijní plán.
3. Dohoda o poskytnutí pomoci.
4. Dokumentace o společných záchranných a likvidačních pracích a statistické přehledy.
5. Dokumentace o společných školeních, instruktážích a cvičeních složek IZS.

6. Poplachový plán IZS.⁴

2.2 Složky integrovaného záchranného systému

„Základními složkami integrovaného záchranného systému jsou Hasičský záchranný sbor České republiky a jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany, zdravotnická záchranná služba České republiky a Policie České republiky.“ dle zákona č. 239/2001 Sb., o integrovaném záchranném systému.

Základní složky integrovaného záchranného systému jsou rozmístěny po celém území ČR a zasahují při mimořádných událostech společně. Nedílnou součástí IZS jsou i ostatní složky, jak zákon definuje:

„Ostatními složkami integrovaného záchranného systému jsou vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil, ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory, ostatní záchranné sbory, orgány ochrany veřejného zdraví, havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby, zařízení civilní ochrany, neziskové organizace a sdružení občanů, která lze využít k záchranným a likvidačním pracím. Ostatní složky integrovaného záchranného systému poskytují při záchranných a likvidačních pracích plánovanou pomoc na vyžádání. V době krizových stavů se stávají ostatním složkami integrovaného záchranného systému také odborná zdravotnická zařízení na úrovni fakultních nemocnic pro poskytování specializované péče obyvatelstvu.“⁵

Úkoly a činnosti složek IZS, které musí plnit při mimořádných situacích:

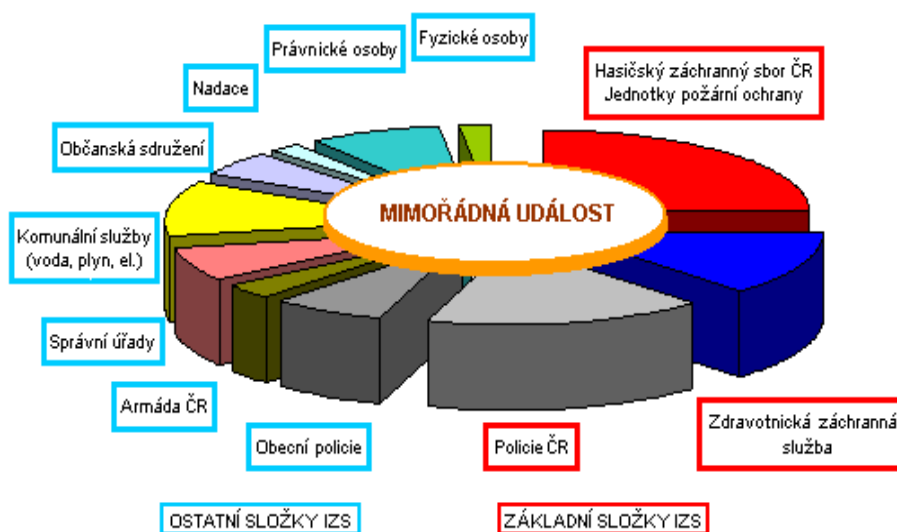
1. Zajišťovat nepřetržitou pohotovost pro příjem hlášení o vzniku mimořádné události.
2. Vyhodnocovat hlášení.

⁴ Dokumentací IZS podle § 14 vyhlášky MV č. 328/2001 Sb., ze dne 5. září 2001 o některých podrobnostech zabezpečení IZS, ve znění vyhlášky MV č. 429/2003 Sb.

⁵ (§ 4), Zákon č. 239/2001 Sb., o integrovaném záchranném systému

3. Zajišťovat neodkladný zásah v místě mimořádné události.

Obrázek 2: Složky IZS⁶

2.2.1 Hasičský záchranný sbor České republiky

Hasiči v současném moderním světě představují ohledně své pracovní náplně nejvšestrannější složku povolání. Hašení požárů zabírá zhruba pouze třetinu jejich zásahových činností. Zbývající část činností vyplňují výjezdy k dopravním nehodám, při kterých vyprošťují zraněné a zaklíněné osoby ze zdemolovaných dopravních prostředků, popřípadě s nehodami spojené úniky nebezpečných chemických látek a ohrožení životního prostředí. Likvidace ekologických havárií. Pomáhají při potřebné práci na vodní hladině nebo pod ní. V případě živelných katastrof základním posláním Hasičského záchranného sboru (dále jen HZS ČR) je chránit životy, zdraví a majetek občanů a poskytovat okamžitou a účinnou pomoc při MU jako jsou živelné pohromy, průmyslové havárie nebo teroristické útoky.

⁶ HZS ČR: modul I. [online]. [cit. 2014-04-09]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/moduly-studijni-texty-k-problematice-bezpecnosti.aspx>

HZS ČR a jednotky požární ochrany jsou součástí IZS a součástí systému požární ochrany, který upravuje zákon č.133/1985 Sb., o požární ochraně. Rozsah a plnění úkolů je vymezeno zvláštními předpisy. Plní úkoly na úseku požární ochrany a civilní nouzové připravenosti, požární prevence a ochrany obyvatelstva. HZS ČR byl zřízen zákonem č.238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů, který nabyl účinnosti dne 1. ledna 2001. Tento zákon ve svém paragrafu 2 stanoví, které složky tvoří HZS:

- a) *„generální ředitelství hasičského záchranného sboru (dále jen generální ředitelství), které je součástí Ministerstva vnitra (dále jen ministerstvo)*
- b) *hasičské záchranné sbory krajů*
- c) *záchranný útvar*
- d) *Střední odborná škola požární ochrany a vyšší odborná škola požární ochrany ve Frýdku – Místku“⁷*

V případě mimořádné události se stává člen HZS ČR ve většině případů velitelem zásahu a koordinuje práci a postup jednotlivých složek IZS. Při plnění svých úkolů spolupracuje s ostatními složkami IZS, s úřady, s orgány státní správy, právníckými nebo fyzickými osobami, s neziskovými organizacemi nebo jednotlivými občanskými sdruženími.

V naléhavých případech nebo při ztrátě spojení zajišťuje informovanost všech zainteresovaných subjektů svojí spojovací technikou a prostředky.

V případě výstrahy Českého hydrometeorologického ústavu předává informace v rámci hlásné povodňové služby.

Příslušníci HZS jsou při zásahu oprávněni:

⁷ Zákon č. 238/2000 Sb., O Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů

- vyzvat každého, aby nevstupoval na určená místa nebo se podrobil omezením vyplývajících z provedení služebního zásahu⁸ (v případě neuposlechnutí výzvy požadovat prokázání totožnosti),
- požadovat od fyzických a právnických osob informace k plnění úkolů HZS,
- při zásahu jsou oprávněni vstupovat do objektů, zařízení, na cizí pozemky, popř. otevřít byt nebo jiný uzavřený prostor, hrozí-li nebezpečí z prodlení,
- zabezpečovat varování a vyrozumění orgánu státní správy,
- zajišťovat pomoc při provádění zabezpečovacích prací na vodních dílech nebo tocích,
- označovat nebo organizovat značení nebezpečných oblastí,
- provádět dekontaminaci míst ohrožujících zdraví nebo životní prostředí a další ochranná opatření,
- organizovat evakuaci obyvatel, zajistit nouzové ubytování a nouzové zásobování potravinami, pitnou vodou na území postiženém MU,
- koordinovat humanitární pomoc,
- napomáhat při zpracování povodňového plánu,
- kontrolovat připravenost jednotek požární ochrany,
- zabrat dopravní prostředky, benzín, popř. jinou techniku.

2.2.2 Zdravotnická záchranná služba České republiky

ZZS ČR se řídí zákonem č. 374/2011 Sb., o zdravotnické záchranné službě a zákonem č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování.

⁸ „Zásahem se rozumí zejména ochranná, záchranná a likvidační opatření prováděná HZS“ dle zákona č. 238/2000 Sb.

Podmínky pro poskytování ZZS, povinnosti poskytovatelů ZZS a další povinnosti vyplývají z výše uvedených zákonů. ZZS zajišťuje odbornou přednemocniční neodkladnou péči (dále jen PNP) u stavů, které ohrožují život. Tuto péči zajišťují prostřednictvím operačních středisek, která jsou nepřetržitě obsazena profesionály, kteří poskytnou okamžitou odbornou pomoc a zajistí vyslání dalších složek IZS.

ZZS je rozdělena do dvou skupin a to na operační středisko a výjezdovou skupinu.

Hlavní úlohou operačního střediska je nepřetržitě přijímat tísňová volání, podle stupně naléhavosti vyhodnocovat závažnost situace a rozhodovat o nejvhodnějším poskytnutí PNP. Výjezdovým skupinám poté předávat konkrétní aktuální informace o stavu situace.

V případě nutnosti rozhoduje také o nasazení letecké záchranné služby, popřípadě organizuje dopravu nemocných a raněných osob ze zahraničí do ČR.

Výjezdová skupina ZZS se liší dle počtu členů a složení posádky.

Rychlá lékařská pomoc (dále jen RLP) je nejméně tříčlenná, posádku tvoří řidič, zdravotnický záchranář a lékař. Vedoucím skupiny je lékař.

Rychlá zdravotnická pomoc (dále jen RZP) je nejméně dvoučlenná, kdy posádku tvoří řidič a zdravotnický záchranář.

Letecká záchranná služba (dále jen LZS) je dvoučlenná, posádku tvoří lékař a zdravotnický záchranář, dalšími členy jsou pilot popř. navigátor.

Rendez – Vous systém (dále jen RV) je systém tvořený součinností lékaře a RZP. Posádku RV tvoří řidič – záchranář a lékař. K jednomu zásahu na místo události vyjíždí tedy současně dvě posádky. K setkání posádek dochází na místě události. Lékař po ošetření pacienta dle situace odjíždí k další události a pacient je transportován RZS k hospitalizaci.⁹

⁹ŠENOVSÝ, Michal, Vilém ADAMEC a Zdeněk HANUŠKA. Integrovaný záchranný systém. 2. vyd. V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2007, 157 s. ISBN 978-80-7385-007-4.

Vyslání jednotlivých výjezdových skupin je v kompetenci a v závislosti na rozhodnutí dispečera operačního střediska.

Podle zákona č. 374/2011 Sb., o zdravotnické záchranné službě, ZZS nepřetržitě zabezpečuje, organizuje a řídí prostřednictvím jednotného spojovacího systému:

- *„nepřetržitý kvalifikovaný bezodkladný příjem volání na číslo 155 a výzev předaných operačním střediskem jiné složky IZS operátorem zdravotnického operačního střediska*
- *vyhodnocování stupně naléhavosti tísňového volání, rozhodování o nejvhodnějším okamžitým řešení tísňové výzvy podle zdravotního stavu pacienta, rozhodování o vyslání výjezdové skupiny, rozhodování o přesměrování výjezdové skupiny a operační řízení výjezdových skupin*
- *řízení a organizaci přednemocniční neodkladné péče na místě události a spolupráci s velitelem zásahu IZS*
- *spolupráci s cílovým poskytovatelem akutní lůžkové péče*
- *poskytování instrukcí k zajištění první pomoci prostřednictvím sítě elektronických komunikací v případě, že je nezbytné poskytnout první pomoc do příjezdu výjezdové skupiny na místo události*
- *vyšetření pacienta a poskytnutí zdravotní péče, včetně případných neodkladných výkonů k záchraně života, provedené na místě události, které směřují k obnovení nebo stabilizaci základních životních funkcí pacienta*
- *soustavnou zdravotní péči a nepřetržitě sledování ukazatelů základních životních funkcí během přepravy*

- *třídění osob postižených na zdraví dle odborných hledisek urgentní medicíny při hromadném postižení osob v důsledku MU nebo krizových situací*¹⁰

2.2.3 Policie České republiky

Policie České republiky (dále jen PČR) je jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor, který slouží veřejnosti, jehož kompetence jsou upraveny zákonem č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

Jejím úkolem je chránit bezpečnost osob, majetku a veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti, plnit úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony.¹¹

V době povodňových aktivit je prvotním úkolem PČR zajistit veřejný pořádek a připravit se na řešení dopravní situace v předpokládaných zátopových oblastech. Ve spolupráci s ostatními orgány státní správy (obecní nebo městská policie, odbor dopravy) provádí přípravu možných evakuačních míst a tras. Monitoruje vzestup vodních hladin v terénu a aktuální informace o vývoji situace předává příslušným orgánům a řídicím složkám PČR. Ve spolupráci s dalšími složkami IZS pomáhá při evakuaci obyvatel, provádí uzavření postižených nebo evakuovaných oblastí. Zabezpečuje opuštěné domy nebo ulice před rabováním. V zatopených oblastech omezuje nebo odklání dopravu.

2.2.4 Ostatní složky IZS

Ostatní složky IZS tvoří vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil, ostatní ozbrojené sbory, záchranné sbory, orgány ochrany veřejného zdraví, havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služ-

¹⁰ Zákon č. 374/2011 Sb., o zdravotnické záchranné službě

¹¹ Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

by, zařízení civilní ochrany, neziskové organizace sdružení občanů, která lze využít k záchranným a likvidačním pracím.¹²

Armáda ČR pomáhá jako posila složek IZS v době, kdy se situace stává nezvladatelnou. Plní úkoly ve prospěch IZS jako je vyhledávání, vyprošťování a zachraňování osob, postižených MU. Její speciální jednotky provádí vodní záchranné práce, pozemní práce, pomáhají při evakuaci osob a záchraně hospodářských zvířat. Zajišťují nouzové zásobování obyvatelstva pitnou vodou, základními potravinami a hygienickými prostředky. Hlavním úkolem je především ochrana osob, majetku. Armáda je nápomocna při zajišťování eliminace a odstraňování následků MU, přírodních katastrof, ekologických havárií apod.

Koordinační činnosti jsou dle potřeby realizovány prostřednictvím operačního informačního systému HZS.

Dalšími důležitými pomocníky při MU jsou zejména:

Bezpečnostní složky – městská, obecní policie, justiční stráž, vězeňská služba, celní stráž, BIS

Ostatní záchranné sbory – báňská záchranná služba, vodní záchranná služba, horská záchranná služba, svaz záchranných brigád kynologů ČR

Havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby - součástí jejich činnosti je snížení rizik úniku elektrického proudu, plynu, vody

Technické služby poskytují komunální služby, jako je kompletní nakládání s odpady, veřejné a zemní práce, demoliční práce a spolupracují při likvidačních pracích

Neziskové organizace a sdružení občanů – jsou nápomocni při záchranných a likvidačních pracích, působí v oblasti humanitární, sociální a zdravotní. Český červený kříž, Adra, Člověk v tísni nebo Lékaři bez hranic, Sdružení hasičů Čech Moravy a Slezska patří mezi neznámější.

¹² §4 Zákon č. 239 /2001 Sb., o Integrovaném záchranném systému

2.3 Koordinace složek integrovaného záchranného systému

Jako příklad mimořádné krizové situace, na které lze ukázat funkčnost složek IZS je povodeň. Vyskytuje se na našem území poměrně často a vyžaduje vysoce koordinované zapojení velké části celostátního systému.

Za předpovědní a hláskou službu nezodpovídá pouze Český hydrometeorologický ústav spolu s podniky jednotlivých povodí, ale i povodňové orgány. Ve své působnosti odpovídají za organizaci povodňové ochrany, řídí, kontrolují a koordinují činnost ostatních účastníků záchranných prací.

Součinností složek IZS při společném zásahu se rozumí koordinace záchranných a likvidačních prací. Stálou koordinaci složek IZS zajišťují operační a informační střediska integrovaného záchranného systému (dále jen OPIS IZS). Na tato střediska jsou svedena tísňová volání - linky 112, 150.

Záchranné práce – činnost, která se využívá k odvrácení nebo omezení bezprostředního působení rizik, převážně v případě ohrožení života, zdraví, majetku nebo životního prostředí.¹³

Likvidační práce – činnost k odstranění následků, které způsobila mimořádná událost nebo krizová situace. [2]

Koordinační a integrační orgány v IZS tvoří velitel a štáb velitele zásahu, OPIS IZS, přednosta okresního úřadu a štáb okresu, krajský hejtman a krizový štáb kraje, Ministerstvo vnitra a krizový štáb ministerstva vnitra. [3]

Rozeznáváme tři úrovně koordinace – taktickou, operační a strategickou.

¹³ LAUCKÝ, Vladimír. *Speciální bezpečnostní technologie*. vyd.1. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2009, ISBN 978-80-7318-762-0(Brož.)

Taktická úroveň se provádí přímo v místě zásahu. Za záchranné a likvidační práce na místě odpovídá velitel zásahu, zpravidla velitel požární jednotky. Řídí provádění prací a koordinuje činnost složek IZS.

Obrázek 3: Koordinace IZS při dopravní nehodě v Praze

Velitel zásahu si na místě zásahu může zřídit svůj vlastní výkonný orgán, tedy štáb velitele zásahu. [3]

Operační úroveň – jedná se o úroveň operačních středisek základních složek IZS. Operační střediska jsou zřízena v okresech, krajích a na Ministerstvu vnitra. Úkolem je zajištění obsluhy dispečinku linek tísňového volání – 150, 155, 158, 112. [3]

Strategická úroveň představuje přímé zapojení starosty obecního úřadu rozšířenou působností, hejtmana kraje nebo Ministerstva vnitra do koordinace záchranných a likvidačních prací. [3]

3 JEDNOTKY POŽÁRNÍ OCHRANY

Jednotku požární ochrany (dále jen PO) tvoří organizovaný systém odborně vyškolených osob, požární techniky a věcných prostředků požární ochrany.

Jednotky PO pracují buď v organizačním řízení anebo v operačním řízení.

V organizačním řízení se jedná především o činnosti, které vedou k dosažení technické a odborné způsobilosti sil a prostředků PO. Rozumí se tím udržování a zvyšování odborné a fyzické způsobilosti hasičů, jakou jsou školení, výcviky, semináře. Také údržba požární techniky a dalších prostředků požární ochrany je nezbytná.

Do činností operačního řízení se zahrnuje především výjezd jednotky PO od přijetí zprávy o vzniku mimořádné události, jízdy na místo zásahu, provedení záchranných, respektive likvidačních prací, až po návrat sil a prostředků zpět na místo.

Požární jednotka se dělí na čtyři družstva (skupiny). Četu tvoří zpravidla 2 – 3 družstva. Družstvo má 1 velitele a dalších 5 hasičů. Družstvu o zmenšeném počtu 3 hasičů velí 1 velitel. [26]

3.1 Druhy jednotek PO

Druhy jednotek dělíme podle toho, kdo jednotku zřizuje a podle vztahu osob ke zřizovateli.

- 1) Jednotky hasičského záchranného sboru kraje - jsou zřizovány státem, příslušníci vykonávají své povolání ve služebním poměru.
- 2) Jednotky sboru dobrovolných hasičů obce - jsou zřizovány obcí (městem), členové vykonávají činnost na základě dobrovolnosti (někteří členové mohou činnost vykonávat v pracovním poměru k obci nebo HZS).
- 3) Jednotky hasičského záchranného sboru podniku - jsou zřizované právnickými nebo fyzickými osobami podniků, které provozují činnosti s požárním nebezpečím, zaměstnanci podniků vykonávají tuto činnost na základě pracovního poměru.
- 4) Jednotky sboru dobrovolných hasičů podniku - jsou zřizované právnickými nebo fyzickými osobami podniků, které provozují činnosti s požárním nebezpečím, zaměstnanci podniků vykonávají tuto činnost na základě dobrovolnosti.

Každý druh jednotky se liší nároky jednak z hlediska jejich operačních hodnot, které jsou dané dobou výjezdu a dobou dojezdu k nahlášené mimořádné události a z hlediska nároků na odbornou, fyzickou, zdravotní a psychickou způsobilost. [18]

3.2 Operační hodnota jednotek PO

Operační hodnotou se rozumí schopnost jednotky zahájit a provádět plnění daných úkolů přímo na místě zásahu.

Tuto hodnotu tvoří:

- 1) Doba výjezdu jednotky z místa ihned po vyhlášení zásahu

Do 2 min – jednotky PO složené pouze z hasičů z povolání

Do 10 min – jednotky PO složené z hasičů dobrovolníků

Do 5 min - jednotky PO složené z hasičů uvedených v předešlých bodech, nebo z hasičů s určenou pracovní pohotovostí mimo pracoviště¹⁴

- 2) Územní působnost jednotky – optimální vzdálenost k místu zásahu [18]

3.3 Kategorie jednotek požární ochrany

JPO se dělí podle katastrálního území obce a dle stupně nebezpečí, který může danou obec nebo území postihnout. Takové nebezpečí je zajištěno jednotkou, která garantuje:

- a) dobu dojezdu jednotek PO, danou operační hodnotou jednotek PO dle jejich druhu, množství sil a prostředků jednotek PO (počet jednotek PO a jejich vybavení, počet hasičů), které se do určeného časového okamžiku dostaví na místo zásahu. [20]

¹⁴ Doba výjezdu je stanovena vyhláškou MV č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek PO

Tabulka 1: Kategorie jednotek PO¹⁵

JPO I	<ul style="list-style-type: none"> ▮ jednotka Hasičského záchranného sboru ČR, zajišťující výjezd jednoho až tří družstev o zmenšeném početním stavu (1+3), družstev (1+5) nebo jejich kombinaci, ▮ poskytuje pomoc obcím speciální a ostatní technikou v území své působnosti, ▮ v místě dislokace plní úkoly místní jednotky PO; u početně málo obsazených stanic zpravidla v součinnosti s místní jednotkou SDH obce.
JPO III/1	<ul style="list-style-type: none"> ● jednotka sboru dobrovolných hasičů obce kategorie JPO II, která zabezpečuje výjezd družstva o zmenšeném početním stavu a zřizuje se zpravidla ve vybrané obci s počtem obyvatel nad 1000
JPO III/2	<ul style="list-style-type: none"> ● jednotka sboru dobrovolných hasičů obce kategorie JPO II, která zabezpečuje výjezd dvou družstev o zmenšeném početním stavu a zřizuje se zpravidla ve vybrané obci s počtem obyvatel nad 1000
JPO III/1	<ul style="list-style-type: none"> ● jednotka sboru dobrovolných hasičů obce kategorie JPO III, která zabezpečuje výjezd družstva o zmenšeném početním stavu a zřizuje se zpravidla ve vybrané obci s počtem obyvatel nad 1000
JPO III/2	<ul style="list-style-type: none"> ● jednotka sboru dobrovolných hasičů obce kategorie JPO III, která zabezpečuje výjezd dvou družstev o zmenšeném početním stavu a zřizuje se zpravidla ve vybrané obci s počtem obyvatel nad 1000
JPO IV	<ul style="list-style-type: none"> ● jednotka hasičského záchranného sboru podniku zřizovaná právnickou nebo fyzickou podnikající osobou; poskytuje speciální techniku na výzvu OPS HZS ČR zpravidla na základě písemné dohody
JPO V	<ul style="list-style-type: none"> ● jednotka sboru dobrovolných hasičů obce kategorie JPO V, která zabezpečuje výjezd družstva o zmenšeném početním stavu
JPO VI	<ul style="list-style-type: none"> ● jednotka sboru dobrovolných hasičů podniku zřizovaná právnickou nebo fyzickou podnikající osobou; poskytuje speciální techniku na výzvu OPS HZS ČR zpravidla na základě písemné dohody.
Nezařazené	<ul style="list-style-type: none"> ● jednotky PO nezařazené do plošného pokrytí. Nezařazená jednotka sboru dobrovolných hasičů obce má základní početní stav jako jednotka kategorie JPO V. Nezařazené jednotky PO se zpravidla zařazují do druhého a vyššího stupně poplachu v poplachových plánech.

¹⁵ Hasičský záchranný sbor ČR: jednotky PO. [online]. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/jednotky-po-961839.aspx>

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 JEDNOTKA SBORU DOBROVOLNÝCH HASIČŮ OBCE

Nejprve si definujeme rozdíl mezi jednotkou sboru dobrovolných hasičů obce a sborem dobrovolných hasičů. Je nutno si uvědomit, že se nejedná o ten samý pojem.

JSDH obce je organizace, kterou zřizuje obec. Ze svého rozpočtu se podílí na jejím financování a technickým vybavení. Ve své činnosti se jednotka podílí na záchranných a likvidačních pracích, které vyplývají z jejího začlenění do IZS.

Sbor dobrovolných hasičů řadíme do organizací občanského sdružení, které působí na úseku požární ochrany. Patří sem především Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska. Obec může sboru přispívat formou určitých dotací na vybavení a spolupracovat s ním v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva.

4.1 Zřízení jednotky SDH obce

HZS kraje s přihlédnutím k místním podmínkám zřídí jednotku SDH obce nebo ji zbaví této povinnosti a určí obec pouze ke zřízení požární hlídky.¹⁶Ne každá obec České republiky má svoji jednotku SDH. Alternativním řešením je sdružení požární techniky dvou nebo více obcí k vytvoření společné jednotky různé kategorie. Obec může sdružit své prostředky i s některým z místních podniků, který má obdobnou povinnost zřídit jednotku HZS podniku. Se zřízením společné jednotky musí souhlasit HZS kraje, popřípadě Ministerstvo vnitra, pokud je jedním z účastníků HZS kraje.

Jednotka SDH obce je zřizována formou organizační složky obce. Zřizovatel jednotku zřizuje zřizovací listinou, která však může být nahrazena smlouvou o zřízení společné jednotky. Starosta obce jmenuje jmenovacím dekretem velitele jednotky a předkládá seznam členů jednotky SDH obce spolu s doklady o jejich zdravotní způsobilosti pro výkon služby. Počet hasičů stanovuje zřizovatel jednotky. Musí být dostačující k tomu, aby plnil úkoly jednotky a byl akceschopný.

¹⁶ §69 zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně

Technické vybavení jednotky zajišťuje zřizovatel podle svých finančních možností. Musí však splňovat minimální vybavení dané předpisem.

Veškerá činnost, kterou vykonávají členové sboru dobrovolných hasičů obce je na základě jejich dobrovolnosti. Mezi jejich činností patří především pomoc při hašení požáru, účastní se akcí při provádění záchranných a likvidačních prací, při živelných katastrofách anebo jiných mimořádných událostech. Obec poskytuje svým členům finanční odměnu za pomoc při hašení požáru, za pomoc při záchranných a likvidačních pracích nebo za pomoc při živelných pohromách a katastrofách. [19]

4.2 Financování vybavení jednotek SDH obce

Financování požární ochrany je velmi nákladné. Podílí se na něm především veřejné rozpočty. Jednotky SDH jsou financovány z rozpočtu obce. Stát přispívá obcím na udržení akceschopnosti jednotek, na jejich odbornou přípravu v rámci různých školení, na věcné vybavení a v omezené míře i dotacemi na nákup nové požární techniky. Obec hradí ze schváleného rozpočtu výdaje na provozní náklady, výdaje na energii a pohonné hmoty. Také samotné vybavení jednotky technikou a věcnými prostředky závisí na rozpočtu obce. Zákon o požární ochraně umožňuje využití těchto jednotek k výdělečné činnosti. Jednotky mohou poskytovat pohotovostní a jiné služby nebo práci na úhradu nákladů. Výdělečná činnost však nesmí ohrožovat akceschopnost jednotky v případě výjezdu (zásahu) k mimořádné události.

4.3 Členové JSDH obce

4.3.1 Velitel jednotky SDH obce

Velitele jmenuje a odvolává starosta obce na základě vyjádření HZS kraje k jeho způsobilosti. Přihlíží také k návrhu občanského sdružení působícího na úseku požární ochrany. Tato funkce se neslučuje s funkcí člena zastupitelstva obce. Velitel jednotky by měl mít u ostatních členů přirozenou autoritu a současně se očekává schopnost řídit kolektiv ve vypjatých krizových situacích. Měl by mít praxi v jednotce SDH, znát její činnost a znát obec samotnou.

Velitel určuje k plnění specifických úkolů v jednotce člena jednotky v případě potřeby při speciálních službách na úseku ochrany obyvatelstva. [19]

4.3.2 Velitel družstva

Je jmenován a odvoláván starostou obce na návrh velitele jednotky, řídí výkon služby členů jednotky určených k výjezdu jednotky, pokud vykonává službu podle plánu výkonu služby.

Řídí činnost členů družstva jednotky v operačním řízení¹⁷ a po dohodě s velitelem jednotky i v organizačním řízení, zastupuje velitele jednotky, pokud byl k jeho zastupování určen a ve spolupráci s velitelem jednotky vede výkaz služby členů jednotky. Své odborné znalosti předává ostatním členům jednotky a podílí se na jejich odborné přípravě. [19]

4.3.3 Strojník

Jeho práce spočívá především v plnění úkolů řidiče. Odpovídá za udržování požární techniky v akceschopném stavu, vede dokumentaci provozu požární techniky a přidělených technických prostředků (výkaz jízd, spotřeba PHM, evidence zásob PHM atd.). Má znalosti z taktiky nasazování určených prostředků při MU. Zaparkování určených dopravních prostředků (vozidel HZS) a jejich rozestavění v místě zásahu zejména při požáru, u zásahu za přítomnosti nebezpečné látky nebo u dopravní nehody. Také způsob dodávky, dopravy a zásobování požární vodou mu nejsou cizí.

¹⁷ § 10 až § 17 vyhlášky MV č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany

Obrázek 4: Rozmístění aut při požáru ¹⁸

¹⁸ Požár hospodářského stavení 12. 03. 2014 v obci Šumvald

5 JEDNOTKA SBORU DOBROVOLNÝCH HASIČŮ OBCE VIKÝŘOVICE.

První zmínky o obci se datují k roku 1391. V té době žilo v obci více obyvatel, a jelikož se nachází v podhůří Jeseníků v oblasti bývalých Sudet, bylo obyvatelstvo především německé národnosti. Obec byla významná svým velkým chemickým a textilním průmyslem a z tohoto důvodu bylo potřeba založit hasičský sbor. Písemné prameny uvádějí datum vzniku německého hasičského sboru rok 1886. V roce 1937 byl položen základní kámen ke stavbě hasičské zbrojnice. U této příležitosti zástupci župy a kraje předali hasičům první stříkačku. Materiální vybavení bylo jednoduché. Skládalo se z PPS -8 a valníku Avia.

V současné době zásahovou jednotku tvoří celkem třináct členů.

Členové jednotky plní úkoly, které vyplývají z jejich základního poslání. Zabezpečují ochranu obyvatelstva před mimořádnými událostmi na území dané obce. Účastní se také zásahů mimo území obce a to vždy se souhlasem starosty nebo na pokyn HZS kraje. Svoji dostupnou technikou a věcným vybavením se snaží eliminovat škody vzniklé při požáru, povodních, dopravních nehodách, havárií a jiných událostech. [23]

5.1 Technika a věcné prostředky

Svěřenou požární techniku a věcné prostředky udržují stále v pohotovosti a její akceschopnost si hasiči prověřují v rámci námětových cvičení a soutěží. Během těchto činností si předávají řadu cenných zkušeností, informací a rad, které později mohou využít v rámci plnění jiných úkolů. Pravidelně se účastní odborných příprav jak teoretických tak i praktických, seminářů a školení, která jsou potřebná a velmi důležitá k jejich činnosti. Nezahálají ani ve fyzické přípravě. Soutěží v různých požárních disciplínách a svoji zdatnost si tak ověřují v boji s jinými jednotkami dobrovolných hasičů. Nevyhnou se ani preventivním zdravotním prohlídkám. Získaných znalostí, zkušeností a poznatků z praxe využívají při plnění svých povinností. Jsou-li povoláni k zásahu, plní rozkazy velitele zásahu a respektují pokyny svých nadřízených. V případě, kdy nelze rozkazu z vážných důvodů uposlechnout, neprodleně oznámí tuto skutečnost svému veliteli a nebojí se nést následky.

Při zásahu jsou chráněni ochranným oděvem, který eliminuje sálající teplo nebo odpuzuje vodu. Protichemické obleky nejsou součástí výbavy JSDH obce. Důležitou součástí ochranných prostředků jsou i speciální rukavice, ochranná helma se štítem, popřípadě využívají i dýchací techniku. Samozřejmě v šatníku nechybí ani slavnostní hasičská uniforma. Sice ji využívají málo, ale zato s hrdostí.

Hlavním a důležitým vybavením jednotky je cisternová automobilová stříkačka v základním provedení neboli CAS, Avie a traktor. Dopravní prostředky jednotka využívá při dopravě k mimořádné události, při hašení požáru nebo při evakuaci občanů. Pravidelná údržba vozového parku zaručuje dlouhodobou provozuschopnost a značnou úsporu v nákladech při její opravě nebo při pořizování nové požární techniky. Součástí výbavy je také motorová stříkačka s příslušenstvím, což jsou savice, proudnice a hadice. Pro evakuaci občanů ze zatopených oblastí mají k dispozici motorové a nafukovací čluny. Pro odčerpávání vody ze zatopených sklepů a jiných objektů jsou vybaveni ponornými kalovými čerpadly. K vysoušení promáčeného zdiva používají různé druhy vysoušečů. Ve vlastnictví jednotky je také menší motorová pila, které se využívá hlavně při odstraňování spadlých stromů nebo větví. Někteří členové doplnili výbavu lezeckými soupravami a karabinami. Prozatím nebyla využita. V požární zbrojnici nalezneme také lopaty, krumpáče, sekery a kbelíky. Pro případ mimořádné události a po zkušenostech z povodní v roce 1997 má jednotka několik dek, spacích pytlů a desinfekčních prostředků. Po povodních obec poskytla finanční dotaci na zakoupení mobilních telefonů, vysílaček a elektrocentrál. Ukázalo se, že bez dostupné spojovací techniky nelze občany a krizové orgány informovat o stavu mimořádné události. [23] [PI]

Obrázek 5: Cisternová automobilová stříkačka v základním provedení neboli CAS.

Obrázek 6: Hasičská Avie

5.2 Úkoly a činnosti členů jednotky SDH obce

Jednotka se nezabývá pouze „hašením požárů“, jak si veřejnost myslí. Provádí také různé činnosti pro obec. Zanesený vodní tok čistí od různých naplavenin, občanům pomáhají při čištění studní, kácí staré seschlé stromy nebo odstraňují nebezpečný létavý hmyz. Důležitou činností je také plnění úkolů v rámci mimořádných situací. Je známo, že počet výjezdů jednotek za rok není velký. To souvisí také s tím, pod jakou organizační jednotkou PO je jednotka vedena. Zpravidla vyjíždí k událostem, při kterých není zapotřebí využít profesionální sbory.

Pro místní mládež pořádají výchovné akce, a tím přispívají ke zvýšení její odpovědnosti. V rámci svých činností a pro vylepšení rozpočtu organizují různé kulturní, společenské a výchovné akce v obci. Pořádají sběr starého železa a papíru a z výtěžku z prodeje si pořizují další vybavení. Pořádají plesy, soutěže, stavění a kácení májky, pro děti Den dětí s ukázkou menšího zásahu při požáru.

Některým spoluobčanům se na první pohled zdá, že jednotka hasičů v obci není potřebná, jelikož existují profesionální sbory hasičů. Neuvědomují si však, že ani profesionální jednotky nemohou být u každé mimořádné události ihned. V případě vypuknutí požáru v obci jsou mezi prvními, kdo zasahuje, protože jsou nejbližší a nejrychleji. Také samotná činnost hašení je velmi vysí-

lující, a i když jsou profesionálové fyzicky zdatnější, nejsou schopni takovou činnost vykonávat bez přestávek. Jednotky se v záchranářských pracích střídají.

Dobrovolní hasiči se také často setkávají s negativní kritikou své činnosti a existence. Tyto negativní reakce většinou pochází od občanů, kteří jejich práci neznají a nechtějí poznat.

Rozhodnutí stát se hasičem a věnovat se této činnosti stojí mnohem víc úsilí, než si obyčejný člověk dokáže představit. Musíme si uvědomit, že i hasič má jiné zájmy, má rodinu, přátele a zaměstnání. Práci dobrovolného hasiče nemůže zastat jen tak každý. Každá práce má svá specifika. Takovou práci vykonává člověk, který má k hasičské činnosti vztah a srdce na pravém místě. Činnost dobrovolných hasičů je velice důležitá. Jsou to právě oni, kteří vykonávají likvidační práce a odjíždějí z místa zásahu jako poslední.

V případě povolání k zásahu především dbají na svoji bezpečnost a bezpečnost ostatních hasičů. Nepoužívají žádné osobní doplňky anebo jiné předměty, které nejsou potřebné při zásahu. Doplňky typu náramků, řetízků nebo náušnic mohou být při zásahu poškozeny nebo mohou ohrozit jejich zdraví nebo život. Obecnými úkoly, které vyplývají z jejich předurčenosti, jsou ochrana obyvatel a pomoc při záchraných a likvidačních pracích.

Obrázek 7: Jednotka SDH obce při požáru hospodářského stavení v Šumvaldu

5.2.1 Technická pomoc při odstraňování následků mimořádných událostí

Spolupracují s IZS při odstraňování následků MU. Během zvýšené hladiny vody na vodním toku odstraňují malé překážky a čistí tok, aby nedošlo k jeho opětovnému ucpání. Po vichřicích, smrštích nebo jiných větrných událostech prohlíží stromy a odstraňují následky polomů a vývra-

tů. V případě zásahu u dopravní nehody odklízí její následky, popřípadě dekontaminují terén. Také provizorní stabilizace stavebních konstrukcí a trosek patří mezi jejich činnosti.

5.2.2 Protipovodňová ochrana v obci

V případě vzniku povodní zajišťují hláskou informační službu a sledují hladinu na vodním toku. Provádí a organizují stavbu protipovodňových hrází, plní pytle pískem. Odklízí naplaveniny na vodním toku, zajišťují průtok vody.

5.2.3 Pomoc při pátrání a vyhledávání osob

V případě potřeby a pokynu velitele zásahu IZS pomáhají při hledání a pátrání po ztracených osobách. Při tomto druhu pomoci musí znát a dodržovat pravidla bezpečnosti při pátrání, při pohybu ve výškách a nad volnou hloubkou. Musí umět rozpoznat nebezpečí při pohybu v sutinách, vyznačit nebezpečný prostor a jsou schopni provádět dle pokynů základní ženijní práce a odstraňování stavebních sutin.

5.2.4 První pomoc

U zásahu, kde je zapotřebí zachránit lidský život, zajistí předlékařskou laickou pomoc. Jsou vycvičeni v rozsahu laické resuscitace, stabilizace zraněného, zastavení krvácení nebo ošetření popálenin a omrzlin. Po základním ošetření předávají zraněného zdravotnické službě.

5.2.5 Podíl na označování oblastí s výskytem nebezpečných látek

Členové JSDH pomáhají především s likvidačními pracemi při úniku ropných produktů při dopravních nehodách. Pokud nedochází k výbuchu a následnému požáru není člověk bezprostředně ohrožen na životě, avšak taková situace má vliv na životní prostředí.

Ropné produkty (benzín, nafta, olej, mazut) jsou minimálně rozpustné ve vodě, pronikají do spodních vod anebo se šíří po hladině vodních toků (děl), zamezují přísun vzdušného kyslíku do vody a tím narušují procesy ve vodním prostředí.

Při úniku nebo nálezů nebezpečné chemické látky nebo předmětu bezprostředně zahajují činnost ke snížení případných následků. Vymezí nebezpečnou zónu a provedou počáteční likvidační a záchrannářské práce. Aplikují dostupné technické ochranné prostředky. Monitorují situaci a po-

skytují základní informace o nebezpečných látkách, nebo jiných souvisejících nebezpečích jako jsou povodně, sesuvy půdy či různé nákazy. Po příjezdu profesionálních sborů předávají celou záležitost k dalšímu odbornému řešení.

5.2.6 Podíl na dekontaminaci obyvatel nebo majetku

Hlavním úkolem dekontaminace je odstranění chemických nebezpečných látek, škodlivin, toxinů a jiného biologického materiálu z kontaminovaných povrchů materiálů. Cílem je snížení zdravotního poškození osob. V případě nutnosti je nezbytné tyto látky zničit, rozložit, zředit nebo jinak převést na méně škodlivé nebo neškodné produkty. [27]

Členové SDH pomocí dostupné techniky a vybavení zahajují počáteční fázi dekontaminace. Pomocí různých technik, jako jsou třeba vyklepávání, kartáčování, navrhování kontaminovaného materiálu pískem nebo zeminou a také smýváním směsí vody nebo rozpouštědel se snaží zabránit dalšímu působení nebezpečné škodlivé látky. Ve vybavení SDH nalezneme zásoby různých dekontaminačních činidel, sorpčních prostředků. Mnohé sbory jsou vybaveny oděvy, ručníky, desinfekčními prostředky a základním zdravotnickým materiálem.

5.2.7 Podíl na humanitární pomoci obyvatelstvu

Zajišťují podmínky pro nouzové přežití obyvatelstva a poskytují humanitární a psychosociální pomoc postiženému obyvatelstvu. V oblasti technické infrastruktury s využitím objektů v obci zabezpečují přístřeší, nouzové zásobování energií, osvětlení, zásobování pitnou vodou a potravinami.

5.2.8 Úkoly při jednodenních povodních

Jednodenní povodně vznikají náhle, především působením vydatných srážek a rychle ustupují. Jsou charakteristické vzestupem vodní hladiny na vodních tocích.

Při vyhlášení jednodenních povodní členové JSDH obce především monitorují stav vodní hladiny a provádí hláskou službu. Informují povodňové orgány o situaci a zajišťují protipovodňová opatření v souladu s protipovodňovým plánem. Kontrolují vodní tok. Jakmile zjistí, že dochází nebo může dojít k rozlítí vody a tím ke způsobení škod, budují protipovodňové hráze pomocí pytlů naplněných pískem. Objeví-li se na vodním toku překážky, spadlé stromy nebo odplavené části

nějakých věcí, které by mohly zabránit odtoku vody nebo zničit most, členové JSDH musí tyto překážky odstranit, aby nedošlo ke vzniku jiných nebezpečí nebo škod. V případě, kdy překážku nelze jednoduše odstranit, použijí jinou techniku, popřípadě na doporučení velitele zásahu zničí nebo odstraní most. Po zkušenostech z povodní minulých let většina obcí vybuodovala odtokové kanály, které mají za úkol odvádět vodu při bleskových povodních. Pokud je koryto těchto kanálů znečištěno nebo nedostatečně hluboké, zajišťují jeho prohloubení nebo rozšíření dle pokynů starosty obce. Po opadnutí vody se podílejí na likvidačních a úklidových pracích. Pomáhají občanům odčerpávat vodu ze sklepů a jiných částí budov, vyčerpávají vodu ze znečištěných studní a zapůjčují vysoušeče zdiva. Provádí úklid nebezpečného odpadu a chemikálií.

Také při jednodenních povodních se setkáváme s podivným nelidským chováním některých spoluobčanů. Jednotka SDH byla povolána k zásahu při povodni z důvodu podemletí protipovodňového valu za domy, kde se zároveň nachází i zahrádkářská kolonie. Jelikož bylo potřeba se dostat i do prostoru zahrádek, byl rozstřížen i plot, který zabraňoval vniknutí na soukromý pozemek. Členové zabránili dalšímu vymílání valu pomocí pytlů s pískem a pro snížení hladiny vody bylo potřeba vytrhat ze země pod plotem vlnovky, které bránily odtoku vody a vykopat tak strouhy pro snížení hladiny. Voda záhy odtekla a eroze valu, který si někteří zahrádkáři pletou se zásobárnou půdy nebo se svahem pro zabudování udírny, se zastavila. Objevili se i tací spoluobčané, kteří několik hodin po vybudování valů z pytlů s pískem, si začali tyto valy samovolně rozebírat a odnášet domů. Valy byly umístěny na místech, kde protékala voda a ohrožovala obydlené objekty. Je zcela nepochopitelné chování člověka, který si odnese pytle z písku domů, aby mu nenateklo pár centimetrů vody do garáže, aniž by si uvědomil, že svým chováním může skutečně ohrozit zaplavení obytného domu souseda. Zřejmě si myslí, že dva centimetry vody v garáži, rozkopaná zahrádka anebo val z pytlů na soukromém pozemku není v porovnání s vyplaveným domem nic strašného.

5.2.9 Varování a informování obyvatelstva

Varování a vyzoomění obyvatelstva je řešeno několika právními dokumenty.¹⁹Včasné a kvalifikované zahájení realizace ochranných opatření v případech ohrožení obyvatelstva může významným způsobem zamezit poškození zdraví, ztrátám na životech a materiálním škodám. Varování obyvatelstva se provádí více způsoby, podle hustoty osídlení v dané lokalitě (sídliště, venkov, velká obchodní centra, zdravotnická a lázeňská zařízení), nebo zda obyvatelé žijí na území trvale ohroženém vysokým rizikem (zóny havarijního plánování, na území ohroženém povodněmi, únikem škodlivin a podobně). Včasné a správné předání varovných a tísňových informací, postupů a činností odpovědných orgánů v součinnosti s kvalifikovanou činností obyvatelstva vede k celkové efektivitě při realizaci evakuace. [27]

Od roku 1991 je budován jednotný systém varování a informování obyvatelstva před živelnými katastrofami pomocí sítí poplachových sirén, soustavou vyzoomívacích center, soustavou dálkového vyzoomění - doprava signálu a informací mezi vyzoomívacími centry, a soustavou místního vyzoomění, kterou tvoří infrastruktura pro ovládání poplachových sirén a vyzoomění osob. HZS informuje obyvatelstvo také pomocí sdělovacích prostředků, prostřednictvím televize, rozhlasu nebo tzv. mluvícími sirénami, pomocí vozidel IZS.

Příslušník HZS musí znát způsob a místo, odkud se provádí varování a informování obyvatelstva. Musí být obeznámen s obslužností zařízení vysílající varování a jeho pokrytí signálem a umět správně a včas předávat a přijímat informace o hrozícím nebezpečí. Ohlašovna požárů v původním významu ztrácí s rozvojem sítí mobilních telefonů na významu. Ačkoliv každý občan vlastní mobilní telefon, nemusí ho mít vždy připravený k použití. Důkazem toho může být skuteč-

¹⁹ Zákon č. 239/2000 Sb., o IZS,

Vyhláška MV č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkol ochrany obyvatelstva,

Vyhláška MV č. 381/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení IZS

nost, kdy svědek požáru nebyl v rozrušení schopen vytočit číslo tísňového volání a raději ohlásil požár pomocí sirény umístěné na obecním úřadě.

Na celém území republiky probíhá první středu v měsíci tzv. akustická zkouška sirén. Kontroluje se provozuschopnost celého systému varování. Ve 12.00 hodin se rozezní siréna na dobu 140 sekund nepřerušovaným tónem a u elektronických sirén probíhá také hlasové vyrozumění občanům. V současné době je pokryto 85% obydlého území varovným signálem. V působnosti HZS ČR se nachází více než 5000 sirén.

Provázanost systému varování a informování s hromadnými informačními prostředky umožňuje včasné a plošné informování osob před hrozícím nebo vzniklým nebezpečím, jakým mohou být živelní pohroma, závažná havárie nebo teroristický útok.²⁰

Nedostatky v provázanosti celého systému varování a informovanosti se projevily v roce 1997, kdy po několik hodin nebylo možno navázat spojení v oblastech postížených povodní a předat tak důležité informace o stavu a vývoji povodňové vlny. Došlo k výpadku elektrické energie na území zasazeném MU, nebylo možné předávat informace pomocí telefonních sítí a mobilní telefonní sítě nebyly v dané době všem k dispozici. Hasiči předávali informace obyvatelstvu pomocí amplionu, vyzývali je k tomu, aby neopouštěli své domy a zbytečně tak neohrožovali životy své a jiných. V současnosti všechny jednotky SDH obce musí být vybaveni mobilními telefony a elektrocentrálou, která je v případě nutnosti provozuschopná.

5.2.10 Evakuace obyvatel

Evakuace je jedním z nejúčinnějších a nejrozsířenějších opatření, která se používají při ochraně obyvatelstva před případnými následky hrozících nebo již vzniklých mimořádných událostí. Provádí se na základě předpokladu dlouhodobého nebo zásadního zhoršení životních podmínek

²⁰ Hasičský záchranný sbor ČR. [online]. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/varovani-obyvatelstva-v-ceske-republice.aspx>

vlivem přírodní katastrofy nebo technické, průmyslové havárie. Evakuační opatření se ve velké míře používají v době, kdy krizová situace teprve hrozí nebo je na počátku. [27]

Evakuaci se zabezpečuje přemístění osob, hospodářských zvířat, předmětů kulturní nebo historické hodnoty a technického zařízení z míst ohrožených mimořádnou událostí do míst, která zajišťují náhradní ubytování, ustájení nebo uskladnění. [27]

Ukrytí obyvatelstva se zajišťuje v improvizovaných a stálých úkrytech. Způsob a rozsah ukrytí se stanoví plánem ukrytí, který je součástí havarijního plánu. [27]

Podle doby trvání dělíme evakuaci:

- a) Krátkodobá – krizová situace nevyžaduje dlouhodobé opuštění domova a nezabezpečuje se náhradní ubytování, obyvatelstvo se zásobuje teplými nápoji, potravinami nebo dekami.
- b) Dlouhodobá – krizová situace vyžaduje opuštění domova na více jak 24 hod., pro obyvatelstvo, které nemá možnost vlastního ubytování mimo postiženou oblast (u příbuzných, chaty) se zajišťuje náhradní ubytování.

Evakuaci realizujeme dvěma způsoby:

- a) Samovolná – není řízena žádným orgánem, obyvatelstvo jedná podle vlastního uvážení s cílem urychleně opustit krizovou situaci a ubytovat se ve vlastních zařízeních.
- b) Řízená – evakuaci řídí orgány zodpovědné za tento proces, osoby se přemístí vlastními dopravními prostředky pěšky nebo hromadnou dopravou do evakuačních center.

V případě vyhlášení evakuace se povinnost vztahuje na všechny osoby, které se nacházejí v místech ohrožených mimořádnou situací. Nevztahuje se však na osoby, které se podílejí na záchranných pracích nebo se podílejí na jiné neodkladné činnosti.

Nejprve se evakuují následující skupiny obyvatelstva:

- děti do 15 let
- pacienti ve zdravotnických zařízeních
- osoby umístěné v sociálních zařízeních

- osoby zdravotně postižené
- doprovod osob uvedených výše [27]

Evakuace by se měla řídit evakuačním plánem. Evakuační opatření zahrnuje především stanovení míst, prostorů a pořadí jejich evakuace. Vymezení evakuačních tras, jejich propustnost a zajištění dopravních prostředků slouží k logistickému řešení mimořádné události. Také se nesmí opomenout stanovit, připravit a zajistit označení míst shromažďování evakuovaného obyvatelstva, stanovit postup evakuace ohroženého prostoru, kontrolu opuštěného obydlí a zajištění ostrahy evakuovaného prostoru. [27]

Během celé evakuace musí být zabezpečena bezpečnost a veřejný pořádek.

Při evakuaci by se nemělo zapomenout vzít si s sebou evakuační zavazadlo. K tomuto účelu poslouží jakýkoliv batoh, cestovní taška, malý kufřík apod. Mělo by obsahovat osobní doklady, peníze, důležité smlouvy a cennosti, léky, toaletní a hygienické potřeby, trvanlivé potraviny, náhradní prádlo, oděv, obuv, baterku, popřípadě deku nebo spací pytel.

Před odchodem z domu nebo bytu je nezbytné uhasit otevřený oheň v domě, vypnout elektrický proud, uzavřít přívod vody a plynu, dát na dveře oznámení o opuštění domu a dostavit se na určené místo evakuace²¹. Samozřejmě skutečnost je zcela jiná.

V případě bleskové povodně není čas všechny potřebné činnosti vykonat. Každý člověk reaguje různým způsobem a to zhoršuje celkovou situaci záchranných prací. Člověk začne jednat ve stresu, a co nejrychleji opouští nebo spíše neopouští zatopené území. Dle vlastních zkušeností evakuace probíhá na všech možných plavidel, jako jsou necky, nafukovací čluny, lodičky, kajaky apod. Lidé si pomáhají i různou technikou např. se dopravují pomocí lan, nebo se sváží traktory. Důkazem toho mohou být i letecké záběry, kdy je člověk spatřen ve větvích stromů nebo zalezlý

²¹ Hasičský záchranný sbor ČR: evakuace obyvatelstva. [online]. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/evakuace-obyvatelstva.aspx>

za komínem na střeše. Velké množství občanů však odmítá opustit své domovy, svůj majetek před strachem z rabování. Neuvědomují si, že tím ohrožují nejen svůj život, ale i život hasičů. Ti se poté musí vrátit do již více zatopené oblasti a s jinou záchrannou technikou. Lidé jsou svázeni do evakuačních center, kde by se měl provádět seznam občanů. Tyto seznamy většinou sepisují pracovníci humanitárních center, protože členové IZS se aktivně zabývají záchrannými pracemi. Ze zatopených oblastí se zachraňují i hospodářská zvířata, aby nedošlo k jejich úhynu a popřípadě šíření nebezpečných nákaz. Přemísťují se předměty kulturní a historické hodnoty, jakými jsou cenné obrazy, sošky apod. Také se přemísťují technická zařízení, stroje a materiály, které jsou potřebné k zachování nutné výroby a nebezpečné látky, které by mohly ohrozit život obyvatelstva.

Obrázek 8: Evakuace občana při povodni v roce 1997

5.2.11 Nouzové přežití obyvatelstva

Na základě rozhodnutí starosty obce zřídí provizorní místo, kde se soustředí osoby z postižených oblastí a zabezpečí jim základní péči nejméně na 6 hodin. Nenažde-li se vhodná budova, nebo objekt, postaví provizorní stany a zajistí přístřeší. Evakuované osoby předají do tohoto centra, kde se o ně starají další členové. Poskytnou jim teplý suchý oděv, deky, přezutí. Zajistí zásoby potravin a pitné vody. V případě organizování humanitárních pomoci pomáhají při rozdělování. Ve skutečnosti dochází ale k úplně jiným situacím.

Součástí humanitárních pomocí, které bývají poskytovány z veřejných sbírek občanů, jsou různé desinfekční a uklidivé prostředky, lopaty, smetáky, hadry, kyblíky. Lidé posílají teplé oblečení, ložní prádlo, pro malé děti pleny, deky, hračky. Objevují se i trvanlivé potraviny, balená voda. O všechny tyto zásoby mají samozřejmě i zájem občané, kteří nebyli živelnou pohromou zasaženi. Jelikož není v silách vést evidenci osob, které byly skutečně MU zasaženy, je tato humanitární pomoc rozdávána i lidem, kteří na ni nemají nárok. Tito lidé by si měli uvědomit nesprávnost svého chování a zamyslet se.

Realizace opatření nouzového přežití je ukončena zpravidla návratem postiženého obyvatelstva do svých bydlíšť a obnovením infrastruktury v oblasti postižené mimořádnou událostí.

5.2.12 Hlásná a hlídková povodňová služba

Tato služba zabezpečuje informace, které jsou potřebné pro varování obyvatelstva před očekávanou povodní. Informuje povodňové orgány o vývoji povodňové situace a předává zprávy a hlášení, které se dále vyhodnocují a na základě vyhodnocení se zavedou patřičná opatření na ochranu proti povodni.

5.2.13 Povodňové zabezpečovací práce

Tyto práce zajišťují správci vodních toků a vlastníci dotčených objektů, popřípadě další subjekty dle povodňových plánů nebo na příkaz povodňových orgánů. Zabezpečovací práce musí být koordinovány ve spolupráci s příslušným správcem povodí na celém vodním toku. Pro stanovení postupu prací je nutné znát rozsah povodně a její předpokládaný vývoj. Povodňový orgán - starosta obce po dohodě s velitelem místní jednotky stanoví způsob a rozsah zajištění těchto prací.

Jednotky SDH se podílejí na zajištění průchodnosti vodních toků, odstraňují naplavený materiál a překážky z nepřístupných míst pomocí motorových pil, sekyr a jiné techniky. Pomáhají při výstavbě protipovodňových hrází a mobilních hrazení. Plní pytle pískem a budují protipovodňové hráze, aby nedocházelo k dalším škodám vlivem povodní. Jakmile zjistí narušení hráze vodního díla, rybníku, zajistí provizorní opravu a utěsní praskliny tak, aby nedocházelo k dalšímu poškozování. Je-li povodní ohrožen podnik, firma, ve kterých se vyskytují chemické nebezpečné látky nebo materiál, zabezpečí přesun těchto chemikálií do míst, která nejsou povodní zasažena a

zabezpečí jejich další uskladnění a zamezí pohybu. Je-li podnik již pod vodou, zabrání úniku a znečištění vod postavením norných stěn.

V případě nutnosti přesunout cenné památky, jako jsou sošky, obrazy, nábytek a jiné, pomáhají tyto věci zabalit a uložit tak, aby nedocházelo vlivem transportu k jejich poškození. Neměli by se o přesunu cenných věcí nikde zmiňovat, aby nedošlo pod vlivem událostí k jejich krádežím.

Podílejí se také na zabezpečování průjezdu zaplavenou oblastí. Vyznačují a zamezují vstup občanům do míst, kde by jim hrozilo nebezpečí. Jsou-li požádáni, zajišťují a hlídají objekty před rabováním krádežemi.

5.2.14 Povodňové záchranné práce

Povodňovými záchrannými pracemi se rozumí technická a organizační opatření, která jsou prováděna již v průběhu povodně v bezprostředním ohrožení nebo v již zaplavené oblasti k záchraně lidských životů, zvířat a majetku.

Členové SDH sváží obyvatele z postižených míst různými technickými prostředky.

Pokud lze evakuaci provést po místních komunikacích, využívají k přesunu obyvatel auta, traktory s vlečkou, hasičské vozy. Pro vodní cestu využívají čluny, rafty, loďky, necky. Pomáhají si i lany a lezeckým vybavením. Zkrátka vše, co je vhodné.

Také záchrana zvířat je důležitá. Uhynulá zvířata nesou známky různých infekcí a nemocí, které mají negativní vliv na lidský organismus. Příkladem toho může být úmrtí člena SDH, který pomáhal při povodních v roce 1997 a nakazil se infekční nemocí, kterou přenáší potkani a krysy. Nevěnoval pozornost příznakům nakažení a po několika dnech již na záchranu jeho života bylo pozdě. Infekce prostoupila celým tělem a léky přestaly zabírat. Člen SDH byl sice poté posmrtně vyznamenán prezidentem republiky, avšak o tomto ocenění se již nedozvěděl.

Odstraňují stavební sutiny, které vznikají po pádu části domů a zabezpečují stavební konstrukci narušených budov. Vyskytuje-li se v okolí polom nebo vývrát stromů, zajistí jeho odklizení, aby nedošlo k pádu a ohrožení lidského života. Pomáhají zajišťovat bezpečnost při pohybu ve výškách, nad volnou hloubkou nebo hrozí-li pád nebo zasypání osob při odstraňování následků živelných katastrof.

5.2.15 Povodňové likvidační práce

Povodňové likvidační práce organizují povodňové orgány k tomu určené. Na prvním místě je potřeba poskytnutí psychosociální pomoci obětem povodně ve spolupráci s IZS a neziskovými organizacemi.

JSDH provádí nebo se podílí na odčerpávání vody ze zatopených prostor. K odčerpávání používají různou techniku. Zejména nasazují čerpadla s výkonem, který odpovídá objemu zaplaveného prostoru a dle možnosti jejich nasazení. Při odčerpávání vody z uzavřených prostor se používají zpravidla elektrická kalová čerpadla. Čerpadla se spalovacím motorem moc nepoužívají, protože při použití v uzavřené místnosti hrozí intoxikace výfukovými zplodinami.

Při odčerpávání vody z velkých lagun využívají velkokapacitní čerpadla. Odčerpání vody ze zatopených budov se provádí až po poklesu hladiny podzemních vod z důvodu možného narušení stavebních konstrukcí vodou, která prosakuje z okolní půdy. Při rozsáhlých povodních se odčerpání provádí na základě rozhodnutí povodňového orgánu. Ten také stanoví, kam se bude čerpaná voda vypouštět. Po odčerpání vody a odstranění naplavenin se musí provést desinfekce zatopených prostor. K desinfekci se používají různé desinfekční roztoky, například Savo. Desinfikuje se vše, co přišlo do styku s kontaminovanou vodou – nábytek, kuchyňské nádobí. Pomáhají při obnově a čištění zdrojů pitné vody odstraněním bahna a naplavenin.

K vysoušení zdíva se používají elektrické kondenzační vysoušeče, kdy se vysoušené prostory uzavírají a teplovzdušné agregáty, při kterých vysoušené prostory musí větrat. Zapůjčení vysoušečů bývá zpravidla bezplatné, ale najdou se i takoví spoluobčané, kteří se snaží na dané situaci vydělat a půjčují vysoušeče za poplatky.

Pomáhají při úklidu, odstraňování a likvidaci zničeného vybavení domácností, znehodnocených potravin, nebezpečných látek a uhynulých zvířat. Během těchto prací však dochází ke krádežím koberců, zařízení, nábytku, prádla, oblečení nebo potravin. Jako vzorový příklad uvádím situaci, kdy si občan vynesl promočené koberce, ložní prádlo a oděvy na dvůr a jiný občan v domnění, že se jedná o nepotřebné vyhozené věci, tyto věci jen tak zcizil. Vzhledem k nervovému vypětí občana při mimořádné události, zničení majetku a po následném odcizení relativně nepoškozených věcí, došlo k celkovému psychickému zhroucení občana.

Také pomoc při odklizení poškozených komunikací, mostů nebo po sesuvech půdy je zcela na místě.

Obrázek 9: Vyčištění jezu v obci Nová Dědina

Obrázek 10: Odklizení spadlých stromů po povodni (Uničov)

6 STATISTIKA ROKU 2013

MV - GŘ HZS ČR od roku 1992 garantuje a provozuje program statistického sledování událostí (dále jen SSÚ). Pomocí tohoto programu sbírá a zpracovává soubory údajů o požární ochraně a integrovaném záchranném systému. Eviduje a vyhodnocuje všechny požáry a mimořádné události, ke kterým jednotky požární ochrany vyjíždějí, jako jsou dopravní nehody, technické havárie a jiné. Sleduje také čas výjezdu a příjezdu, dobu zásahu a techniku, která byla při výjezdu použita. Statistika poskytuje objektivní informace a podklady odborníkům i laické veřejnosti, slouží k ekonomickým rozhodnutím nebo při srovnání údajů s daty ze zahraničí. Protože se do programu dostávají data i z poznatků zásahů všech složek integrovaného záchranného systému, slouží získaná data i těmto složkám v rozhodovacích procesech. Základním výstupem SSÚ je vydání statistické ročenky za daný kalendářní rok.

Ve statistickém sledování událostí o činnostech JPO a počtu pracovníků, pracovalo u HZS ČR v roce 2013 10 308 profesionálních hasičů. Z celkového počtu hasičů je nutnou vyzdvihnout 15% podíl žen, které se podílely na realizaci úkolů, které jim byly svěřeny. Celkem bylo evidováno 241 JPO, které svými 61,1 % zásahů z celkového počtu pomáhaly občanům při řešení složitých situací. Ve srovnání s rokem 2012, kdy podíl hasičů HZS ČR při zásazích byl 66,4%, počet zásahů klesl a řady zaměstnanců se rozšířily o téměř jeden tisíc nových členů. Oproti loňskému roku HZS podniků evidoval 96 JPO a 2 831 členů. Na celkovém počtu zásahů v rámci technologické pomoci nebo technické pomoci se jednotky podílely 5,7 %. JSDH obcí pomáhaly v 32,4 % a celkový počet členů jednotek se ustálil na 7 130. JSDH měly významný podíl při zásazích u požárů, u živelných pohrom nebo dopravních nehod. Také členové JSDH podniků se v 0,8 % zúčastnili zásahů při řešení mimořádných událostí. Celkový počet členů jednotek SDH k 31. 12. 2013 byl 71 053. Také tyto jednotky byly celkově posíleny o 1000 nových členů v roce 2013.²²

²² Hasičský záchranný sbor ČR: statistické ročenky. [online]. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/statisticke-rocenky-hasickeho-zachranneho-sboru-cr.aspx>

6.1 Počet událostí roku 2013

Od roku 2010 se mimořádné události vzniklé následkem působení přírodních sil a jevů, které ohrožují životy, zdraví, majetek nebo životní prostředí evidují podle převažující činnosti při zásahu. Jedná se o činnosti záchranné nebo likvidační.

Z tohoto pohledu bylo v roce 2013 evidováno celkem 112 281 zásahů. Požárů sice oproti roku 2012 o téměř 2 500 ubylo, ale za to lidé více bourali. Nárůst dopravních nehod překročil hranici 19 000. Členům HZS nebo JSDH se nevyhnula ani technologická pomoc. Zasahovali v 63 596 případech. Pomoc spočívala především v odklizení překážek vzniklých při mimořádných událostech, vyprošťování z výtahů nebo dopravních nehod.

Ze sledovaných období má rok 2013 prvenství v celkovém počtu zásahů. Můžeme sledovat mírně stoupající trend. [17]

Tabulka 2: Statistika zásahů

Jednotlivé druhy událostí se zásahy JPO (počet)

Druh události	Počet událostí					Podíl v % na celk. počtu	Index %
	2009	2010	2011	2012	2013		
požáry	19 681	17 296	20 511	19 908	16 563	14,8	83
dopravní nehody	19 004	18 053	17 061	18 910	19 023	16,9	101
živelní pohromy	5 240	-	-	-	-	-	-
úniky nebezpečných chemických látek celkem	5 916	5 300	5 285	5 106	5 253	4,7	103
z toho ropné produkty	4 991	4 407	4 251	3 990	4 107	3,7	103
technické havárie celkem	47 412	62 961	50 035	52 084	63 596	56,6	122
z toho technické havárie	21	19	17	13	4	0,0	31
technické pomoci	44 187	58 948	45 736	46 648	57 103	50,9	122
technologické pomoci	761	744	652	780	860	0,8	110
ostatní pomoci	2 443	3 250	3 630	4 643	5 629	5,0	121
radiační nehody a havárie	0	0	1	1	1	0,0	100
ostatní mimořádné události	10	2	6	67	8	0,0	12
plané poplachy	8 251	8 037	8 202	7 909	7 837	7,0	99
Celkem	105 514	111 649	101 101	103 985	112 281	100,0	108

6.2 Zásahy u jednotlivých druhů událostí dle druhu JPO

V roce 2013 bylo na území České republiky zaznamenáno celkem 51 404 událostí, při kterých zasahovaly jednotky sboru dobrovolných hasičů obcí. V porovnání s rokem předchozím došlo ke značnému zvýšení počtu výjezdů především při řešení technických havárií. [17]

Tabulka 3: Počet zásahů

Druh události	Zásahy HZS ČR			Zásahy JSDH obcí		
	2012	2013	Index %	2012	2013	Index %
požáry	21 331	18 023	84	16 766	12 659	76
dopravní nehody	20 055	20 476	102	3 595	3 764	105
úniky nebezpečných chemických látek celkem	4 602	4 903	107	848	888	105
z toho ropné produkty	3 386	3 555	105	711	731	103
technické havárie celkem	39 663	47 535	120	14 997	32 425	216
z toho technické havárie	13	9	69	5	2	40
technické pomoci	35 709	42 925	120	13 551	30 810	227
technologické pomoci	490	523	107	214	193	90
ostatní pomoci	3 451	4 078	118	1 227	1 420	116
radiační nehody a havárie	1	2	200	0	0	0
ostatní mimořádné události	111	19	17	0	0	0
plané poplachy	5 612	5 606	100	1 771	1 668	94
Celkem	91 375	96 564	106	37 977	51 404	135

Zásahy HZS podniků			Zásahy JSDH podniků			Zásahy jiných jednotek			Zásahy celkem		
2012	2013	Index %	2012	2013	Index %	2012	2013	Index %	2012	2013	Index %
1 289	1 039	81	76	67	88	43	11	26	39 505	31 799	80
1 029	1 053	102	11	13	118	17	3	18	24 707	25 309	102
596	554	93	22	20	91	18	14	78	6 086	6 379	105
463	434	94	18	18	100	3	4	133	4 581	4 742	104
4 262	3 999	94	288	338	117	128	161	126	59 338	84 458	142
1	0	0	0	0	0	0	0	0	19	11	58
3 190	2 970	93	147	161	110	115	155	135	52 712	77 021	146
198	204	103	69	100	145	0	0	0	971	1 020	105
873	825	95	72	77	107	13	6	46	5 636	6 406	114
0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	200
2	0	0	0	0	0	1	0	0	114	19	17
2 455	2 440	99	981	796	81	6	0	300	10 825	10 510	98
9 633	9 085	94	1 378	1 234	90	213	189	89	140 576	158 476	113

6.3 Usmrcení a zranění hasiči při zásazích

Smutnou evidovanou statistikou je počet zraněných a usmrcených hasičů, kteří nasazovali své životy při záchraně druhých. Statistika uvádí celkem 316 zraněných profesionálních a 119 dobrovolných hasičů. Ve srovnání s ostatními roky můžeme zaznamenat mírný pokles zranění, avšak i nadále je počet zraněných hasičů značně vysoký [17]

Tabulka 4: Počet zraněných hasičů

Kategorie	2009		2010		2011		2012		2013		Index %	
	U	Z	U	Z	U	Z	U	Z	U	Z	U	Z
profesionální	0	269	0	287	0	303	0	332	0	316	0	95
dobrovolní	1	149	0	171	0	102	1	122	0	119	0	97
Celkem	1	418	0	458	0	405	1	454	0	435	0	96

6.4 Negativní vlivy u zásahů

Ne všechny zásahy však můžeme posoudit jako dobré. Pozdní příjezd JPO na místo mimořádné události má negativní dopad na stav záchranných a zabezpečovacích prací. Z tabulky vyplývá, že největší podíl na pozdní příjezd způsobuje obtížná cesta, přístupnost a špatný terén místa MU. Také selhání spojovací techniky zapříčinilo pozdní příjezdy. Podmínky pro hašení požáru nebyly také vždy dostačující. Členové JPO se potýkaly s nedostatkem vybavenosti speciální technikou a vodou nebo se selháním požární techniky. Přístup k likvidaci mimořádných událostí nebyl snadný. Spolupráce s majitelem nebo uživatelem objektu byla obtížná. Velký podíl na zásah mají i přírodní podmínky, jako jsou rychlost větru nebo teplota okolního vzduchu. V 296 případech byly objekty zakouřené, byla špatná viditelnost a objevily se stopy přítomnosti plynných toxických látek. [17]

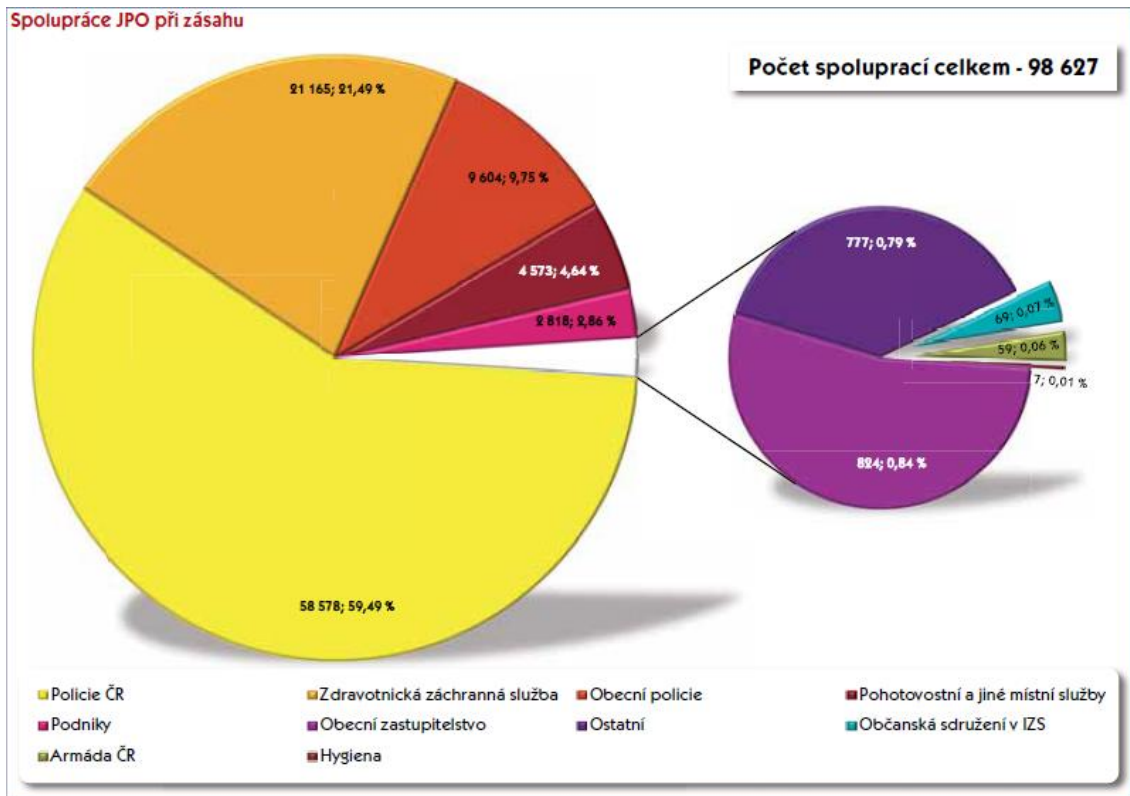
Tabulka 5: Negativní vlivy u zásahů

Druh	Počet	Index %
Pozdní příjezd JPO		
špatná funkce ohlašovny požárů	13	93
pozdní ohlášení oproti zpozorování	15	68
pozdní vyhlášení poplachu oproti ohlášení	16	107
pozdní výjezd oproti vyhlášení poplachu	14	100
obtížná cesta na místo zásahu	300	72
selhání vozidla na cestě	11	92
přivolaná místní JPO nevyjela k požáru	38	93
pozdní přivolání dalších JPO	2	x
jiné	60	82
Hasební podmínky JPO		
nedostatek sil	6	120
nedostatek základní techniky a věc. prostředků PO	12	109
nedostatek speciální techniky	11	61
nedostatek vody	5	29
nedostatek ostatních hasebních prostředků	1	50
nedostatek ochranných prostředků	4	100
selhání požární techniky	53	100
nesprávné nasazení sil a prostředků	4	133
špatná spolupráce s majitelem (uživatelé)	53	123
jiné	8	89
Okolnosti znesnadňující zásah		
selhání spojovacích prostředků	157	120
zakouření a přítomnost plyných toxických látek	296	74
sálání tepla, roztékání hořlavých hmot	69	88
nevypnutý elektrický proud	43	70
nebezpečí výbuchu nebo destrukce	102	112
nevhovující nástupní plocha	39	72
nevhovující zásahové nebo evakuační cesty	51	91
teplota pod -10 °C	46	20
jiné vlivy atmosférických podmínek	392	82
negativní vliv technologické dispozice	13	130
jiné	28	47

6.5 Spolupráce s ostatními složkami IZS

Spolupráce jednotek PO se složkami IZS a dalšími subjekty při řešení mimořádných událostí je velmi významná. V roce 2013 se počet zásahů spojených s asistencí IZS vyšplhal na číslo 98627. Z celkového počtu zásahů vyplývá ca. 59,5 % spolupráce s Policií ČR a 21,5% spolupráce se Zdravotnickou záchrannou službou. [17]

Tabulka 6: Spolupráce s ostatními složkami

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo seznámení se základními pojmy na úseku mimořádných událostí a s vymezením práv a povinností jednotlivých složek integrovaného záchranného systému, především jednotek sboru dobrovolných hasičů v obci. Praktická část popisuje a hodnotí některé činnosti jednotek sboru dobrovolných hasičů obce v rámci plnění úkolů při mimořádných a krizových situacích.

Při zpracovávání této bakalářské práce jsem si uvědomila, jak moc potřebná a důležitá je spolupráce všech složek integrovaného systému a občanů, a že na mimořádné události nebudeme nikdy dostatečně připraveni. I když byly po katastrofálních povodních vypracovány potřebné zákony, nařízení a ostatní legislativa, psychická příprava na následky katastrof neexistuje. V roce 1997, kdy naše území postihla naprosto nepředvídatelná, nejrozsáhlejší a nejničivější povodeň, nebyly zákonem vymezeny úkoly a činnosti jednotlivých složek IZS a vzájemná provázanost byla mizivá. Povodňové události byly řešeny povodňovými komisemi, které se řídily podle platných právních norem na úseku vodního hospodářství.

Zásah složek IZS nebyl organizován centrálně, chyběla koordinace a spolupráce. Na celé řadě postižených míst byli občané odkázáni sami na sebe, nebo na pomoc dobrovolníků.

Chyběly aktuální informace o dění v zaplaveném území a aktuálních potřebách místních obyvatel. Celou republikou proběhla obrovská vlna solidarity všech obyvatel naší země, nesmírná obětavost a pomoc postiženým oblastem. Hasiči, policisté, záchranáři, vojáci, dobrovolníci, ti všichni se snažili o záchranu lidských životů, zvířat a majetku. Po povodních byla navržena celá řada opatření, která měla za úkol zabránit nebo zmírnit případné následky dalších nových povodní. Byly vybudovány povodňové hráze, vyhlášena záplavová území. V rámci legislativních změn byly navrženy nové zákony a vypracovány postupy a plány pro činnost orgánů krizového řízení. Účinnost právních úprav byla vyzkoušena hned při dalších katastrofálních povodních v roce 2002. Akceschopnost a koordinovanost zásahu složek integrovaného záchranného systému byla lepší, ale i tak po vyhodnocení mimořádných událostí, zjišťujeme, jak nedokonalý systém pořád máme. Čím lépe budeme na mimořádné události připraveni, tím menší budou následky jejich působení.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Bibliografie

- [1] JURÁŇ, Marek a Jiří MATĚJKA. *Mobilní protipovodňové systémy*. Vyd. 1. Praha: MV - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2010, 151 s. ISBN 978-80-866-4062-4.
- [2] LAUCKÝ, Vladimír a Jiří MATĚJKA. *Speciální bezpečnostní technologie*. Vyd. 1. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2009, 151 s. ISBN 978-80-7318-762-0.
- [3] ŠENOVSKÝ, Michal, Vilém ADAMEC a Zdeněk HANUŠKA. *Integrovaný záchranný systém*. 2. vyd. V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2007, 157 s. ISBN 978-80-7385-007-4.
- [4] SMETANA, Marek. *Integrovaný záchranný systém a jeho složky*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Zdravotně sociální fakulta, 2007, 134 s. ISBN 978-80-7368-337-5.
- [5] ŠENOVSKÝ, Michal, Vilém ADAMEC a Zdeněk HANUŠKA. *Integrovaný záchranný systém: management záchranných prací*. 1. vyd. Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2005. ISBN 80-866-3465-5.

Legislativa

- [6] Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně a související předpisy.
- [7] Zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů.
- [8] Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů.
- [9] Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon).
- [10] Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů.
- [11] Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů.

- [12] Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon).
- [13] Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.
- [14] Zákon č. 374/2011 Sb., o zdravotnické záchranné službě.
- [15] Vyhláška MV č. 328/2001 Sb., ze dne 5. září 2001, o některých podrobnostech zabezpečení IZS, ve znění vyhlášky č. 429/2003 Sb.
- [16] Vyhláška MV č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany.

Internetové zdroje

- [17] Hasičský záchranný sbor ČR. [online]. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/varovani-obyvatelstva-v-ceske-republice.aspx>
- [18] Hasičský záchranný sbor ČR: evakuace obyvatelstva. [online]. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/evakuace-obyvatelstva.aspx>
- [19] Hasičský záchranný sbor ČR: statistické ročenky. [online]. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/statisticke-rocenky-hasicskeho-zachranneho-sboru-cr.aspx>
- [20] Hasičský záchranný sbor ČR: jednotky PO. [online]. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/jednotky-po-961839.aspx>
- [21] Hasičský záchranný sbor ČR: pokyn generálního ředitele. [online]. [cit. 2014-03-27].
- [22] Hasičské a záchranné systémy: prostředky. [online]. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: <http://qishop.zahas-sro.cz/>
- [23] Stop záplavám: protipovodňová opatření. [online]. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: <http://www.stopzaplavam.cz/index2.php?id=reseni>
- [24] Stop záplavám: povodně. [online]. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: <http://www.stopzaplavam.cz/index2.php?id=povodne>
- [25] SDH Vikýřovice: vybavení. [online]. [cit. 2014-03-27]. Dostupné z: <http://www.sdhvikyrovice.wbs.cz/vybaveni.html>
- [26] Krizový portál: příprava starostů. [online]. [cit. 2014-03-28]. Dostupné z: <http://krizport.firebrno.cz/file/164>

- [27] Ochrana před povodněmi. [online]. [cit. 2014-03-28]. Dostupné z: http://www.firebrno.cz/uploads/dokumenty_.PDF_info_pro_obcany/Povodne_ochrana_priruca.pdf?highlightWords=ochrana+p%C5%99ed+p%C5%99ron%C3%BDmi+zvl%C3%A1%C5%A1tn%C3%ADmi+povodn%C4%9Bmi
- [28] Hasičský záchranný sbor ČR: modul I. [online]. [cit. 2014-03-28]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/moduly-studijni-texty-k-problematice-bezpecnosti.aspx>
- [29] Hasičský záchranný sbor ČR: modul E. [online]. [cit. 2014-03-28]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/moduly-studijni-texty-k-problematice-bezpecnosti.aspx>
- [30] HZS ČR: bojový řád JPO. [online]. [cit. 2014-04-09]. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/clanek/bojovy-rad-jednotek-pozarni-ochrany-v-dokumentech-491249.aspx>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

MU	Mimořádná událost.
ČHMU	Český hydrometeorologický ústav.
IZS	Integrovaný záchranný systém.
HZS ČR	Hasičský záchranný sbor České republiky.
ZZS ČR	Zdravotnická záchranná služba České republiky.
PNP	Přednemocniční neodkladná péče.
RLP	Rychlá lékařská pomoc.
RZP	Rychlá zdravotnická pomoc.
LZS	Letecká záchranná služba.
RV	Rendez-vous systém.
PČR	Policie České republiky.
BIS	Bezpečnostní informační služba.
OPIS IZS	Operační informační středisko integrovaného záchranného systému.
SDH	Sbor dobrovolných hasičů.
JSDH	Jednotka sboru dobrovolných hasičů.
PO	Požární ochrana.
SPA	Stupeň povodňové aktivity.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: OPIS HZS kraje v Ostravě	22
Obrázek 2: Složky IZS.....	24
Obrázek 3: Koordinace IZS při dopravní nehodě v Praze	32
Obrázek 4: Rozmístění aut při požáru	41
Obrázek 5: Cisternová automobilová stříkačka v základním provedení neboli CAS.	43
Obrázek 6: Hasičská Avie.....	44
Obrázek 7: Jednotka SDH obce při požáru hospodářského stavení v Šumvaldu.....	45
Obrázek 8: Evakuace občana při povodni v roce 1997	53
Obrázek 9: Vyčištění jezu v obci Nová Dědina	57
Obrázek 10: Odklizení spadlých stromů po povodni (Uničov).....	57

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Kategorie jednotek PO	36
Tabulka 2: Statistika zásahů.....	60
Tabulka 3: Počet zásahů.....	61
Tabulka 4: Počet zraněných hasičů	62
Tabulka 5: Negativní vlivy u zásahů.....	62
Tabulka 6: Spolupráce s ostatními složkami	63

SEZNAM PŘÍLOH

P I: Vybavení jednotky SDH obce Vikýřovice

P II: Fotografie požárních stanic

PŘÍLOHA P I: VYBAVENÍ SDH VIKÝŘOVICE

Zásahový vozík

Zásahový vozík

Centrála

Čerpadlo

Proudnice

Raft a výbava

Horolezecké náčiní

Vysílačky

PŘÍLOHA P II: FOTOGRAFIE POŽÁRNÍCH STANIC

Požární stanice Uničov

Požární stanice Šternberk

Požární stanice Litovel

Požární stanice Olomouc

Požární stanice Šumperk

Požární stanice Zábřeh na Moravě

